

การทุจริตทางบัญชี และกลไกการกำกับดูแลกิจการ ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ดร.รจนา ขุนแก้ว

ดร.จิตติมา วิเชียรรักษ์*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

(* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ : 11 พฤศจิกายน 2568

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 18 กุมภาพันธ์ 2569

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 12 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอิทธิพล คุณลักษณะของผู้บริหาร คณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ และคุณภาพงานสอบบัญชี ต่อการทุจริตทางบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นบริษัทที่มีข่าวการกล่าวโทษการทุจริตทางบัญชีบนเว็บไซต์ของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2552–2567 โดยมีกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 122 ชุดข้อมูล (Firm-Year) ซึ่งจำแนกเป็นบริษัทที่มีข่าวการทุจริตจำนวน 61 ชุดข้อมูล และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีการทุจริตทางบัญชี จำนวน 61 ชุดข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหาร เรื่องอายุและระดับการศึกษาของผู้บริหารมีอิทธิพลเชิงลบต่อโอกาสในการทุจริตทางบัญชี ในขณะที่ปัจจัยค่าตอบแทนของผู้บริหารยังคงเป็นแรงจูงใจให้ผู้บริหารทำการทุจริตเพิ่มขึ้นได้ สำหรับบทบาทของคณะกรรมการบริษัทพบว่า สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระนั้น มีอิทธิพลเชิงลบต่อโอกาสในการเกิดการทุจริตทางบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการกลับสะท้อนถึงการเพิ่มขึ้นของการทุจริตทางบัญชี นอกจากนี้แล้วการมีคณะกรรมการตรวจสอบยังส่งเสริมประสิทธิภาพการกำกับดูแลกิจการและลดทอนการทุจริตทางบัญชีเช่นกัน โดยการมีคณะกรรมการตรวจสอบจำนวนมากและวาระดำรงตำแหน่งยาวนานจะทำให้มีโอกาสในการเกิดการทุจริตทางบัญชีลดลงได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามเป็นที่ประหลาดใจการมีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ทางด้านบัญชีและการเงินในสัดส่วนที่สูงขึ้นกลับมีอิทธิพลต่อการเกิดการทุจริตเพิ่มขึ้นได้ นอกจากนี้จากภายนอกแล้วนั้น การตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีภายนอกยังมีส่วนสำคัญต่อการทุจริตทางบัญชีเช่นกัน โดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG 4) ส่งผลให้มีโอกาสเกิดการทุจริตลดลงอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามปัจจัยค่าธรรมเนียมการสอบกลับสะท้อนถึงโอกาสของการทุจริตทางบัญชีที่เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การทุจริตทางบัญชี การกำกับดูแลกิจการ บริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Accounting Fraud and Corporate Governance on the Stock Exchange of Thailand

Dr.Rojana Khunkaew

Dr.Jittima Wichianrak*

Assistant Professor of Department of Accountancy,

Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University

*(*Corresponding Author)*

Received: *November 11, 2025*

Revised: *February 18, 2026*

Accepted: *March 12, 2026*

ABSTRACT

This study aims to examine the influence of executive characteristics, board of directors, audit committee, and audit quality on accounting fraud among firms listed on the Stock Exchange of Thailand. The sample comprises firms that were publicly accused of accounting fraud on the Securities and Exchange Commission's website between 2009 and 2024, totaling 122 firm-year observations, of which 61 represent fraud cases and 61 represent non-fraud cases. The findings reveal that executive age and educational level are negatively associated with the likelihood of accounting fraud, while executive compensation remains a motivating factor that increases the probability of fraudulent behavior. With respect to board characteristics, a higher proportion of independent directors significantly reduces the likelihood of accounting fraud, whereas board meeting frequency is positively associated with fraudulent activity. Moreover, the establishment of an audit committee enhances governance effectiveness, as a greater number of committee members and longer tenure are both significantly linked to reduced fraud risk. However, it is surprising that higher levels of financial and accounting expertise within the audit committee are associated with an increased risk of fraud. Apart from internal mechanisms, the role of the external audit is equally critical. Evidence suggests that the appointment of Big 4 audit firms substantially lowers the probability of accounting fraud, while audit fees tend to signal a higher risk of fraudulent practices.

Keywords: Accounting Fraud, Corporate Governance, The Stock Exchange of Thailand

1. บทนำ

จากรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตในตำแหน่งหน้าที่ (Occupational Fraud) จากองค์กรในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ในปี ค.ศ. 2024 จำนวน 138 ประเทศพบว่า ทวีปเอเชียแปซิฟิก อยู่ในอันดับที่ 3 เมื่อเทียบกับทวีปอื่น แต่มีมูลค่าความเสียหายสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 และการทุจริตโดยเจ้าของกิจการ/ผู้บริหารนั้น สร้างความเสียหายหรือผลขาดทุนในสัดส่วนที่สูงกว่าการทุจริตของพนักงานถึง 7 เท่า ทำให้จำเป็นต้องทบทวนถึงควมมีประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายในหรือกลไกการกำกับดูแลกิจการ (Association of Certified Examiners, 2024) รวมถึงสถานการณ์ในประเทศไทย ก็ยังคงพบว่า มีการทุจริตในงบการเงินโดยผู้บริหาร/คณะกรรมการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน เช่นกรณีข่าวการทุจริตของบริษัท สตาร์ค คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) หรือ STARK ซึ่งเป็นบริษัทที่อยู่กลุ่ม SET100 ที่ถูกกล่าวโทษโดย ก.ล.ต. ในความผิดเกี่ยวกับกรณีตกแต่งงบการเงิน การเปิดเผยข้อความอันเป็นเท็จและทุจริตหลอกลวง ส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียจำนวนมาก โดยเฉพาะในกลุ่มของผู้ถือหุ้นรายย่อย โดยการทุจริตดังกล่าวทำให้มูลค่าหุ้นลดลงกว่า 90 % (Longtunman, 2023) ส่งผลให้มีการออกจากตลาดหลักทรัพย์ในเวลาถัดมา

การทุจริตในงบการเงินและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากกรณีดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า กลุ่มบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตและทำให้เกิดความเสียหายในระดับสูงสุดนั้นคือ ผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัท ซึ่งจะนำพากิจการไปสู่ความสำเร็จหรือล้มเหลวในปลายทาง ผู้บริหารสูงสุดเป็นบุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น การกำหนดนโยบาย กลยุทธ์การดำเนินงานขององค์กร การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ เป็นต้น (Alhmoode, Shaari, & Al-dhamari, 2020) การที่จะเป็นผู้บริหารที่ดีได้นั้น จะต้องมีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ กล้าคิดกล้าตัดสินใจ เพื่อให้ตนเองเป็นที่ยอมรับและมีความน่าเชื่อถือ รวมไปถึงการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่อาจนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลว และส่งผลกระทบโดยรวมต่อผู้ถือหุ้นได้ (Sitthipongpanich & Polsiri, 2012) ทั้งนี้ภายใต้กลไกการกำกับดูแลกิจการที่กำหนดให้บริษัทจะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มคณะกรรมการขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของผู้บริหารแทนผู้ถือหุ้น/เจ้าของกิจการ โดยกลไกการคานอำนาจนี้อาจจะสามารถลดทอนโอกาสในการทุจริตของผู้บริหารได้ โดยในประเทศไทยได้มีการพัฒนาหลักปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการปี พ.ศ. 2560 อันประกอบไปด้วย 8 หลักการ ให้คณะกรรมการนำไปปรับใช้ เพื่อให้กิจการมีผลประกอบการที่ดีในระยะยาว สร้างความยั่งยืน และตรงตามความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย ผู้ลงทุน ตลาดทุน รวมถึงสังคมโดยรวม

บุคคลอีกกลุ่มหนึ่งอันมีส่วนทำให้ข้อมูลทางการเงินมีคุณภาพและมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นคือ ผู้สอบบัญชี ซึ่งทำการตรวจสอบงบการเงินให้เป็นไปตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน ผู้สอบบัญชีต้องเป็นอิสระ เที่ยงธรรม และปฏิบัติตามจรรยาบรรณ และปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชี โดยมีหลักฐานการตรวจสอบที่เพียงพอและเหมาะสม และไม่ควรมองข้ามข้อผิดพลาดที่อาจส่งผลกระทบต่องบการเงิน ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยในอดีตสามารถแบ่งการวัดคุณภาพงานสอบบัญชี โดยการใช้เครื่องมือการวัดทางอ้อม เช่น ขนาดของบริษัทสอบบัญชี ระยะเวลาในการบริการงานสอบบัญชี ความเชี่ยวชาญในการสอบบัญชี ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และชื่อเสียงของผู้สอบบัญชี เป็นต้น (Aghaei Chadegani, 2011) โดยคุณภาพการสอบบัญชีอาจสามารถจำกัดการทุจริตทางบัญชีที่อาจจะเกิดขึ้น สร้างความเชื่อมั่นในความถูกต้องและครบถ้วนของสาระสำคัญในรายงานการเงิน และประสิทธิภาพในการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจลงทุนหรือการตัดสินใจต่าง ๆ ในทางธุรกิจ

การปฏิบัติงานของกลุ่มผู้บริหาร คณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ ตลอดจนผู้สอบบัญชี สามารถอธิบายได้ภายใต้ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ในด้านหนึ่งซึ่งผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของกิจการได้มีการแต่งตั้งผู้บริหารเป็นตัวแทนในกำหนดกลยุทธ์และบริหารงานของบริษัทเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่บริษัทและผู้ถือหุ้น อีกด้านหนึ่งในการกำกับดูแล ติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ตลอดจนความถูกต้องครบถ้วนและความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงินนั้น เป็นบทบาทหน้าที่ของตัวแทนอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งคือกลุ่มของคณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ และผู้สอบบัญชี โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ยืนยันได้ว่าการคุณลักษณะบางประการของกลุ่มตัวแทนในการกำกับดูแลกิจการนี้ มีอิทธิพลในการลดทอนการบิดเบือนข้อมูลโดยผู้บริหาร และส่งผลทำให้บริษัทมีการรายงานข้อมูลทางการเงินที่มีคุณภาพมากขึ้น อย่างมีนัยสำคัญ (Chaiwong, Saramath, & Tansunpong, 2022; Ebaid, 2023; Gavius, Segev, & Yosef, 2012; Khunkaew & Suttipun, 2023)

จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีตพบว่า ผู้บริหารอาจมีการบิดเบือนข้อมูลรายงานทางการเงิน ตกแต่งกำไร และกำหนดกลยุทธ์ดำเนินงานโดยมุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตน อันนำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งกันของผลประโยชน์ (Conflict of Interest) ภายใต้ทฤษฎีตัวแทน (Jensen & Meckling, 1976; Feng, Ge, Luo, & Shevlin, 2011) ในขณะที่การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการอิสระที่สูงส่งผลให้บริษัทมีการทุจริตทางบัญชีลดลงได้ ซึ่งอาจเนื่องมาจากมีบทบาทที่เข้มแข็งในการกำกับดูแล ติดตาม ตรวจสอบ อันไม่ขึ้นอยู่กับอำนาจของฝ่ายบริหาร (Ebaid, 2023; Mousavi, Zimon, Salehi, & Stepnicka, 2022) อีกทั้งภายใต้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบนั้น ยังมีหลักฐานยืนยันว่า หากคณะกรรมการมีความเชี่ยวชาญทางบัญชี และความถี่ในการประชุมสูงส่งผลให้บริษัทมีการทุจริตทางบัญชีลดลงได้ (Kusumosari & Rahardjo, 2023) ประกอบกับการตรวจสอบข้อมูลทางการเงินโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ นั้นยังยืนยันได้ถึงคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูลในงบการเงินได้อีกด้วย (Sangeamklang & Nakprasit, 2016; Chaiwong et al., 2022)

ภายใต้บริบทของประเทศไทย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตมีอยู่ไม่มากนัก งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับงบการเงินโดยผู้บริหาร หนึ่งในนั้นคือการจัดการกำไร โดยการจัดการกำไรเป็นการใช้ดุลพินิจทางบัญชีของฝ่ายบริหาร ภายใต้กรอบมาตรฐานและกฎหมายที่อนุญาต เพื่อปรับเปลี่ยนการรับรู้ การวัดมูลค่ารายการทางบัญชี หรือกลยุทธ์การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย แม้อาจส่งผลให้คุณภาพของข้อมูลทางการเงินลดลง แต่ไม่ถือว่าเป็นผิดกฎหมาย ในขณะที่การทุจริตทางบัญชีเป็นการกระทำโดยเจตนาในการบิดเบือน หรือปลอมแปลงข้อมูลทางการเงิน ซึ่งขัดต่อมาตรฐานการบัญชีและกฎหมาย ส่งผลให้งบการเงินไม่สะท้อนความเป็นจริงและมีบทลงโทษทางกฎหมายอย่างชัดเจน งานวิจัยในอดีตให้หลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับอิทธิพลของคุณลักษณะผู้บริหาร คณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ ที่มีต่อการจัดการกำไรและคุณภาพของข้อมูลทางการเงิน โดยผู้บริหารที่มีอายุมาก มีวาระดำรงตำแหน่งยาวนาน รวมถึงมีใบประกอบวิชาชีพผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจะมีอิทธิพลทำให้บริษัทมีการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างทางบัญชีลดลง (AEM) (Khunkaew & Qingxiang, 2019; Meechana, Petchchedchoo, Kumsuprom, & Panmanee, 2024) อย่างไรก็ตามยังพบผลการศึกษาในทางตรงกันข้ามที่ว่าหากผู้บริหารดำรงตำแหน่งเป็นระยะเวลายาวนานจะมีส่วนสนับสนุนให้บริษัทมีการจัดการกำไรผ่านกิจกรรมดำเนินงาน (REM) เพิ่มขึ้น (Khunkaew & Qingxiang, 2019) โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาผลของคุณลักษณะผู้บริหาร คณะกรรมการบริษัท และคณะกรรมการตรวจสอบต่อการจัดการกำไร ขณะที่การศึกษาอิทธิพลต่อการทุจริตทางบัญชียังมีอยู่อย่างจำกัด อีกทั้งตัวชี้วัดค่าตัวแปรการทุจริตในงานวิจัยในอดีตมักจะใช้ค่า

Z-score หรือ M-score ซึ่งคำนวณโดยวิธีการทางสถิติ เป็นค่าตัวแปรที่แสดงถึงการที่งบการเงินมีโอกาสเกิดการทุจริต การจัดการทำไร และการล้มละลาย (Bhavani & Amponsah, 2017; Tutino & Merlo, 2019) ซึ่งการใช้ค่าของการทุจริตตามการกล่าวโทษหรือหลักฐานจริงยังมีอย่างจำกัด

ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อปิดช่องว่างของงานวิจัย โดยมุ่งศึกษากลุ่มตัวอย่างบริษัทที่มีข่าวการทุจริตทางบัญชีโดยตรง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงอิทธิพลของคุณลักษณะผู้บริหาร คณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ และคุณภาพของงานสอบบัญชี ที่มีต่อการทุจริตทางบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมุ่งเน้นศึกษากลุ่มตัวอย่าง บริษัทที่มีถูกกล่าวโทษโดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ในเรื่องของการทุจริต ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2552–2567 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงระดับอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ ต่อการทุจริตที่เกิดขึ้น เป็นการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของคุณลักษณะผู้บริหารและกลไกการกำกับดูแลกิจการต่อการทุจริตทางบัญชี อีกทั้งยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ให้กับหน่วยงานกำกับดูแล สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนด ปรับเปลี่ยนนโยบาย ข้อกำหนดในเรื่องคุณสมบัติของผู้บริหารและคณะกรรมการ ตลอดจนพัฒนากลไกการกำกับดูแลกิจการอื่น ๆ เพื่อป้องกันความเสี่ยงและลดทอนโอกาสในการทุจริตทางการบัญชี และท้ายที่สุดแล้วนั้นจะนำไปสู่การสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตลาดทุนไทย

2. ทบทวนวรรณกรรม และการพัฒนาสมมติฐาน

กลไกการกำกับดูแลกิจการของประเทศไทย

จากวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชียปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้มีการตระหนักถึงความจำเป็นของกลไกการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance: CG) โดยนับแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้นำแนวคิดจากหลักการกำกับดูแลกิจการขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) มาปรับใช้ ซึ่งมุ่งเน้นหลักการสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ สิทธิของผู้ถือหุ้น การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียม บทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส และความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริษัท นอกจากนี้ในช่วงต่อมาได้มีการพัฒนาเป็นกรอบที่เป็นทางการมากขึ้นโดยประกาศหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี พ.ศ. 2560 หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า CG Code 2017 อันประกอบด้วยหลักปฏิบัติของคณะกรรมการ 8 ข้อด้วยกัน คือ (1) ตระหนักถึงบทบาทและความรับผิดชอบของคณะกรรมการในฐานะผู้นำองค์กรที่สร้างคุณค่าให้แก่กิจการอย่างยั่งยืน (2) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของกิจการที่เป็นไปเพื่อความยั่งยืน (3) เสริมสร้างคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ (4) สรรหาและพัฒนาผู้บริหารระดับสูงและการบริหารบุคลากร (5) ส่งเสริมนวัตกรรมและการประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบ (6) ดูแลให้มีระบบการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในที่เหมาะสม (7) รักษาความน่าเชื่อถือทางการเงินและการเปิดเผยข้อมูล และ (8) สนับสนุนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารกับผู้ถือหุ้น (The Securities and Exchange Commission, 2017)

จากหลักการข้างต้น สะท้อนได้อย่างชัดเจนว่าบทบาทของคณะกรรมการมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความโปร่งใสและการดำเนินการที่ยั่งยืนของบริษัท สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้มีการกำหนดคุณสมบัติและความรับผิดชอบของคณะกรรมการอันสอดคล้องกับหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี (CG Code) โดยบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จะต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริษัทในจำนวนที่เหมาะสม

ทั้งนี้อย่างน้อย 5 คน โดยจะต้องมีสัดส่วนของกรรมการอิสระไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด และต้องไม่น้อยกว่า 3 คน เพื่อส่งเสริมความเป็นอิสระในการใช้ดุลยพินิจและการคุ้มครองผู้ถือหุ้นรายย่อย (The Stock Exchange of Thailand, 2024a) คณะกรรมการบริษัทมีหน้าที่กำหนดนโยบายและกลยุทธ์ของบริษัท กำกับดูแลและติดตามการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร ดูแลระบบการบริหารความเสี่ยงและระบบการควบคุมภายใน ตลอดจนรับผิดชอบต่อความถูกต้อง ครบถ้วน และทันเวลาของการเปิดเผยข้อมูลต่อผู้ถือหุ้นและผู้ลงทุน (The Sustainable Capital Market Development, n.d.) อีกทั้งคณะกรรมการบริษัทยังต้องปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเป็นธรรม และการสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืนในระยะยาว ตามแนวทางหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี (CG Code) (The Securities and Exchange Commission of Thailand, 2017).

นอกจากนี้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยังมีข้อบังคับให้ต้องจัดตั้งคณะกรรมการชุดย่อยอย่างน้อยหนึ่งคณะ ได้แก่ คณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee) ซึ่งต้องประกอบด้วยกรรมการอิสระไม่น้อยกว่า 3 คน และอย่างน้อย 1 คนต้องมีความรู้ความสามารถ หรือประสบการณ์ด้านบัญชีหรือการเงิน เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการควบคุมภายใน การตรวจสอบภายใน รวมถึงความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของงบการเงินของบริษัท (The Stock Exchange of Thailand, 2022; The Stock Exchange of Thailand, 2024a). นอกเหนือจากข้อบังคับดังกล่าวตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ยังได้เสนอแนะแนวปฏิบัติที่ดีด้านการกำกับดูแลกิจการ โดยสนับสนุนให้บริษัทจดทะเบียนจัดตั้งคณะกรรมการชุดย่อยอื่นเพิ่มเติมตามความเหมาะสม เช่น คณะกรรมการสรรหา (Nomination Committee) และคณะกรรมการกำหนดค่าตอบแทน (Remuneration Committee) เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส ความเป็นธรรม และประสิทธิภาพในการกำกับดูแลกิจการ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างมูลค่าและความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว (The Sustainable Capital Market Development, n.d.; The Securities and Exchange Commission of Thailand, 2017).

นอกเหนือจากกลไกการกำกับดูแลภายในของบริษัทจดทะเบียน เช่น คณะกรรมการบริษัทและคณะกรรมการตรวจสอบแล้ว ตลาดทุนไทยยังได้กำหนดให้มี กลไกการกำกับดูแลภายนอก ผ่านการตรวจสอบและรับรองความถูกต้องของงบการเงินโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ทั้งนี้ บริษัทจดทะเบียนต้องจัดให้งบการเงินได้รับการตรวจสอบและแสดงความเห็นโดยผู้สอบบัญชีที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เพื่อให้มั่นใจว่างบการเงินมีความถูกต้อง ครบถ้วน และเชื่อถือได้ตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่รับรองทั่วไป กลไกดังกล่าวทำหน้าที่เสริมสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงิน และช่วยลดความเสี่ยงจากปัญหาความไม่สมดุลของข้อมูลระหว่างฝ่ายบริหารและผู้ใช้งบการเงิน ซึ่งถือเป็นการสนับสนุนและเสริมประสิทธิผลของระบบการกำกับดูแลกิจการโดยรวมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Securities and Exchange Commission of Thailand, n.d.; Stock Exchange of Thailand, 2024b)

ทฤษฎีตัวแทน

งานวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ซึ่งกล่าวถึงการที่ตัวแทน (Agency) ได้รับมอบอำนาจในการดำเนินการแทนตัวการ (Principle) เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวการ อย่างไรก็ตาม อาจเกิดปัญหาตัวแทน (Agency problem) โดยตัวแทนอาจดำเนินการเพื่อประโยชน์ส่วนตนทำให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Conflict

of Interest) เพื่อลดปัญหาดังกล่าว ตัวการต้องยอมจ่ายเพื่อให้มั่นใจว่าตัวแทนได้ทำตามการมอบหมาย ซึ่งเรียกว่าต้นทุนตัวแทน (Agency Costs) โดยมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อควบคุมดูแล และผู้สอบบัญชีเพื่อตรวจสอบ (Jensen & Meckling, 1976) รวมถึงการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างการบริหาร และการกำกับดูแลออกจากกัน (Fama & Jensen, 1983)

ในมุมมองภายใต้ทฤษฎีตัวแทน ผู้บริหาร คณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ และผู้สอบบัญชี เป็นตัวแทนในลักษณะต่าง ๆ โดยผู้บริหาร (ตัวแทน) รับมอบอำนาจให้บริหารกิจการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อบริษัทและผู้ถือหุ้น (Principle) คณะกรรมการบริษัทได้รับมอบหมายให้ดำเนินการจัดการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายหลักของกิจการ รวมถึงการกำกับดูแลการดำเนินงานของฝ่ายบริหารผ่านกรรมการชุดย่อย รวมถึงการจัดตั้งกรรมการตรวจสอบ และสรรหาผู้สอบบัญชี โดยแต่ละฝ่ายควรทำตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งนี้หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียนในปี พ.ศ. 2560 กำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริษัทเพื่อมาถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหาร (The Securities and Exchange Commission, 2017) อย่างไรก็ตาม ปัญหาตัวแทน (Agency problem) อาจเกิดขึ้นหากผู้บริหารมิได้รักษาผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น และดำเนินการเพื่อประโยชน์ส่วนตน รวมถึงการให้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน (Information Asymmetry) กลไกการกำกับดูแลและการตรวจสอบเกิดปัญหา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความถูกต้องของข้อมูลทางการเงิน ส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียและผู้ถือหุ้น

สมมติฐานในการศึกษา

อิทธิพลของคุณลักษณะผู้บริหารสูงสุด (CEO) ต่อการทุจริตทางบัญชี

หลักฐานการศึกษาในอดีตในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1998–2007 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารระดับสูงสุด หรือ CEO นั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทุจริตในงบการเงิน โดยคิดเป็นร้อยละ 72 ของกรณีการทุจริตทั้งหมด 347 กรณี ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงมากเมื่อเทียบกับการทุจริตโดยกลุ่มของพนักงาน (Beasley, Carcello, Hermanson, & Neal, 2010) โดยจากหลักฐานดังกล่าวสอดคล้องกับหลักฐานการสำรวจในปี ค.ศ. 2010 ของสมาคมต่อต้านการทุจริตสากล (The Association of Certified Fraud Examiners: ACFE) ที่ยืนยันว่าเกือบ 14% ของการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารระดับสูงนั้นเป็นกรณีการทุจริตในงบการเงินยิ่งไปกว่านั้นภายใต้การสำรวจอย่างต่อเนื่องของสมาคมต่อต้านการทุจริตสากล ในปี ค.ศ. 2024 ที่ผ่านมา ยังคงสนับสนุนผลการศึกษาในอดีตดังกล่าวข้างต้น โดยได้นำเสนอถึงผลเสียหายจากการทุจริตในงบการเงินที่เกิดขึ้นนั้น มีมูลค่าความเสียหายเฉลี่ย 766,000 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเป็นระดับความเสียหายสูงที่สุดเมื่อเทียบกับการทุจริตประเภทคอร์รัปชัน และการเบียดบังทรัพย์สิน และเมื่อพิจารณาถึงกลุ่มบุคคลที่ทำการทุจริตนั้น พบว่า การทุจริตโดยเจ้าของกิจการ/ผู้บริหารนั้น สร้างความเสียหายหรือผลขาดทุนในสัดส่วนที่สูงกว่าการทุจริตของพนักงานถึง 7 เท่า (Association of Certified Examiners, 2024)

Troy, Smith, and Domino (2011) ได้ทำการศึกษาถึงคุณลักษณะของผู้บริหารระดับสูง (CEO) และการทุจริตทางบัญชี กลุ่มตัวอย่างคือบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ 312 แห่ง ซึ่งจำนวนครึ่งหนึ่งหรือ 156 บริษัท คือบริษัทที่ทุจริตซึ่งถูกดำเนินการตามกฎหมายโดย SEC ส่วนอีกครึ่งหนึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของบริษัทที่ไม่ได้ทุจริต (Control Firms) ผู้วิจัยได้จำแนกคุณลักษณะของผู้บริหารระดับสูงออกเป็น ปัจจัยด้านอายุ ประสบการณ์ทำงาน ระดับการศึกษา และค่าตอบแทนผู้บริหาร ผลการศึกษาพบว่า อายุเฉลี่ยของผู้บริหารระดับสูงของบริษัทที่ทำการทุจริตนั้นอยู่ระหว่าง 30–40 ปี ขณะที่ผู้บริหารที่อายุ 60–65 ปี มีสัดส่วนน้อย โดยเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามเมื่อเทียบกับบริษัทที่ไม่มีการทุจริต

รวมถึงพบว่า ผู้บริหารระดับสูงที่อายุน้อยมีแนวโน้มที่จะเกี่ยวข้องกับการทุจริตมากกว่า อาจเนื่องมาจาก CEO ที่อายุน้อยกว่าจะสามารถรับความเสี่ยงได้สูงกว่า ในทางกลับกัน CEO ที่มีอายุมากกว่าซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญสูง การตระหนักและประสบการณ์ชีวิตที่มากกว่า จะมีการทุจริตน้อยกว่า เพราะมองเห็นความเสี่ยงจากการถูกปรับ เสียชื่อเสียง หรืออาจนำไปสู่บทลงโทษในชั้นการจำคุก ในส่วนของปัจจัยด้านประสบการณ์ทำงานและปัจจัยด้านการศึกษาของผู้บริหารระดับสูง การศึกษาพบว่า ปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลในเชิงลบต่อการทุจริตทางบัญชี โดยชี้ให้เห็นว่า หากผู้บริหารมีการดำรงตำแหน่งอื่น ๆ มาก่อนที่จะได้รับการเลื่อนตำแหน่งเป็น CEO และสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจนั้น มีแนวโน้มที่จะนำบริษัทไปในทิศทางที่ดี โดยจะไม่เกี่ยวข้องกับการทุจริตทางบัญชี นอกเหนือจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาถึงคำตอบแทนของผู้บริหารอีกด้วย ซึ่งพบว่า การให้สิทธิ์ซื้อหุ้นกับผู้บริหารนั้นเป็นแรงจูงใจให้ผู้บริหารทำการทุจริตทางบัญชีเพิ่มมากขึ้น จึงตีความได้ว่า เป็นการกระทำเพื่อผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับต่อไป เช่นเดียวกับการศึกษาของ Feng et al. (2011) ที่ยืนยันเช่นกันว่า CEO มีส่วนร่วมในการทุจริตทางการบัญชี เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวในการได้รับคำตอบแทนเป็นหุ้น และการมีอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้น เช่น การเป็นประธานคณะกรรมการ หรือการได้รับเงินเดือนที่สูงกว่าผู้บริหารคนอื่น ๆ ซึ่งในทางกลับกันผลประโยชน์ที่ได้รับดังกล่าวย้อนกลับไปสนับสนุนให้พวกเขาสามารถทำการทุจริตได้มากขึ้น

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะผู้บริหารสูงสุดต่อการทุจริตทางบัญชี โดยมีปัจจัยของคุณลักษณะผู้บริหารสูงสุด ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และคำตอบแทนผู้บริหาร

H1: คุณลักษณะผู้บริหารสูงสุด (CEO) มีอิทธิพลต่อการทุจริตทางบัญชี

กลไกการกำกับดูแลกิจการกับการทุจริตทางบัญชี

การมีอยู่ของคณะกรรมการบริษัทเป็นกลไกสำคัญในการกำกับและคานอำนาจการบริหารกิจการ โดยนอกเหนือจากคณะกรรมการจะมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและยุทธวิธีในการดำเนินธุรกิจแล้วนั้น ยังมีหน้าที่ในการติดตาม ตรวจสอบ การปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร ตลอดจนปกป้องผลประโยชน์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการอีกด้วย อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีกฎหมาย Sarbanes-Oxley Act (SOA) และกฎระเบียบอื่น ๆ ทั่วโลกที่เกิดขึ้นภายหลังปี ค.ศ. 2002 ที่มุ่งเน้นให้มีการกำกับดูแลกิจการที่มีประสิทธิภาพ แต่เหตุการณ์การทุจริตทางการเงินในบริษัทก็ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา (Awolowo, Garrow, Clark, & Chan, 2018)

Ebaid (2023) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของคณะกรรมการกับความน่าจะเป็นของการฉ้อฉลในงบการเงินในตลาดหลักทรัพย์ซาอุดีอาระเบีย ซึ่งเป็นหนึ่งในตลาดเกิดใหม่ ระหว่างปี ค.ศ. 2014–2019 ผลการศึกษาพบว่า ความน่าจะเป็นของการฉ้อฉลในงบการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนคณะกรรมการบริษัท ขณะที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับสัดส่วนคณะกรรมการอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในอดีตที่ยืนยันได้ว่าการมีคณะกรรมการอิสระนั้นส่งผลให้บริษัทมีการทุจริตในงบการเงินหรือการทุจริตทางบัญชีลดลง (Agrawal & Chadha, 2005; Mousavi et al., 2022; Uzun, Szewczyk, & Varma, 2004) ด้านกิจกรรมของคณะกรรมการ การศึกษาของ Xie, Davidson III, and DaDalt (2003) พบว่า การประชุมของคณะกรรมการบริษัทมีผลต่อการตกแต่งกำไร ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หากคณะกรรมการมีการประชุมเพื่อหารือร่วมกันเป็นปกติหรือสม่ำเสมอ จะมีส่วนช่วยในการติดตามดูแลการดำเนินงานที่ดีขึ้น โอกาสในการบิดเบือนข้อมูลหรือทุจริตโดยผู้บริหารจึงลดลง ในขณะที่หลักฐานการศึกษาในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศซาอุดีอาระเบียกลับไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการประชุมและการทุจริตในงบการเงิน (Ebaid, 2023)

ในส่วนของงานวิจัยในประเทศไทย งานวิจัยของ Pongjitt, Jantarakolica, and Suwanno (2023) ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการสัมภาษณ์บุคคล 2 กลุ่มคือ กลุ่มบุคคลที่ทำงานหรือเคยทำงานในบริษัทจดทะเบียนที่ถูกคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ดำเนินคดีอาญาในเรื่องการตกแต่งงบการเงิน และกลุ่มบุคคลที่ทำงานหรือเคยทำงานในบริษัทจดทะเบียนที่ไม่มีการตกแต่งงบการเงิน ผลการศึกษายืนยันได้ว่า จำนวนและโครงสร้างของกรรมการอิสระมีบทบาทสำคัญในการลดการทุจริตโดยการตกแต่งงบการเงิน โดยบริษัทขนาดใหญ่ที่มีบริษัทย่อยจำนวนมากควรเพิ่มจำนวนกรรมการอิสระและจัดตั้งคณะกรรมการชดเชยเพื่อให้การตรวจสอบครอบคลุมมากขึ้น ขณะเดียวกัน กรรมการอิสระควรดำรงตำแหน่งไม่เกิน 6 ปี เพื่อคงความเป็นอิสระและไม่ควรมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับฝ่ายจัดการหรือผู้มีอำนาจควบคุม อีกทั้งควรกำหนดข้อจำกัดด้านอายุไม่เกิน 70 ปี เนื่องจากอายุที่มากขึ้นไปอาจลดประสิทธิภาพและความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจและภาวะเปราะบางที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาในอดีตของ Sukeecheep, Yarram, and Farooque (2013) ที่พบว่า ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไร ผลลัพธ์ดังกล่าวอาจสะท้อนให้เห็นว่า กรรมการภายนอกในประเทศไทยยังขาดความเป็นอิสระและอำนาจที่แท้จริงในการยับยั้งฝ่ายบริหารจากการใช้การจัดการกำไร นอกจากนี้ การศึกษานี้ยังไม่พบว่าขนาดคณะกรรมการ จำนวนครั้งการประชุมคณะกรรมการ และการที่ประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหารเป็นบุคคลเดียวกันมีผลต่อการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนชั้นนำในประเทศไทย

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทต่อการทุจริตทางบัญชี โดยมีปัจจัยของคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทคือ จำนวนคณะกรรมการบริษัท สัดส่วนคณะกรรมการอิสระ และจำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการบริษัท

H2: คุณลักษณะคณะกรรมการมีอิทธิพลต่อการทุจริตทางบัญชี

การที่คณะกรรมการตรวจสอบจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีทรัพยากรที่เพียงพอ ปฏิบัติหน้าที่ในการปกป้องผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสีย การรับรองความน่าเชื่อถือของการรายงานทางการเงิน การควบคุมภายใน การบริหารความเสี่ยง และการติดตามผลอย่างเคร่งครัด (Abdillah, Mardijuwono, & Habiburrochman, 2019) จากงานวิจัยในอดีตพบว่า คุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบส่งผลให้บริษัทมีการทุจริตทางบัญชีลดลง Kusumosari and Rahardjo (2023) ศึกษากลุ่มบริษัทจดทะเบียนในประเทศอินโดนีเซีย ในระหว่างปี ค.ศ. 2020–2022 พบว่าความเชี่ยวชาญทางบัญชี และความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ มีอิทธิพลเชิงลบต่อการทุจริตทางบัญชี ในภาพของธุรกิจที่แตกต่างกันซึ่งอาจมีความซับซ้อนเกี่ยวกับข้อมูลรายงานทางการเงิน คณะกรรมการตรวจสอบจึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงิน เพื่อที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบความผิดปกติของข้อมูลทางการเงิน ซึ่งคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเข้าใจในมาตรฐานการรายงานและความซับซ้อนของงบการเงิน จะสามารถตรวจจับการทุจริตในงบการเงินลงได้มากกว่า (Dwiyanti & Astriena, 2018; Ghafraan & O’Sullivan, 2013) นอกเหนือจากนั้นยังส่งผลให้มีการจัดการกำไรลดลง (Phakdee & Srijunpetc, 2021) และทำให้ข้อมูลกำไรมีคุณภาพและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น (Puat Nelson & Devi, 2013) ในขณะที่ภายใต้บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ จำเป็นที่จะต้องมีการประชุมร่วมกัน เพื่อประเมินถึงประสิทธิภาพของการควบคุมภายใน ดังนั้นการประชุมคณะกรรมการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ตรวจพบการทุจริตได้ง่ายขึ้น และช่วยปรับปรุงกระบวนการกำกับดูแลการรายงานทางการเงิน (Mousavi et al., 2022) นอกจากนี้คณะกรรมการตรวจสอบที่จัดการประชุมอย่าง

สม่ำเสมอจะสามารถติดตามการปฏิบัติงานของผู้บริหารได้อย่างต่อเนื่อง การประชุมบ่อยครั้งจึงทำให้โอกาสที่ผู้บริหารจะมีการจัดการหรือปิดเบี่ยงรายงานทางการเงินน้อยลงได้ (Khunkaew & Suttipun, 2023; Nurliasari & Achmad, 2020) อย่างไรก็ตาม การประชุมคณะกรรมการตรวจสอบมากกว่า 10 ครั้งต่อปีอาจบ่งชี้ความเสี่ยงของการตกแต่งหรือทุจริตงบการเงิน (Pongjitt et al., 2023)

ขณะที่การศึกษาเมื่อไม่นานมานี้ของ Nyamumbo (2024) ศึกษาบริษัทจดทะเบียนในประเทศสมาชิกของประชาคมแอฟริกาตะวันออก ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2012–2023 ผลการศึกษาพบว่า ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบและความถี่ในการประชุมมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการทุจริตในงบการเงิน ในทางตรงกันข้ามความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการตรวจสอบและความเชี่ยวชาญทางการเงินมีความสัมพันธ์ในเชิงลบ กล่าวคือ ความเชี่ยวชาญทางการเงินที่สูงขึ้นและการมีผู้หญิงในคณะกรรมการตรวจสอบมากขึ้นจะเชื่อมโยงกับการลดลงของการทุจริตในงบการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Khunkaew and Suttipun (2023) ศึกษาบริษัทในอินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย พบผลสอดคล้องกับทฤษฎีตัวแทน คณะกรรมการตรวจสอบเพศหญิงและความถี่ในการประชุมช่วยลดรายการคงค้างภายใต้ดุลพินิจของผู้บริหาร สะท้อนคุณภาพกำไรที่สูงขึ้น การมีคณะกรรมการตรวจสอบเพศหญิงนั้นมีอิทธิพลทำให้บริษัทมีการรายงานผลกำไรที่มีคุณภาพมากขึ้น มีการจัดการหรือตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้างทางบัญชีลดลง เนื่องมาจากด้วยคุณสมบัติของเพศหญิงนั้น มักปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังมากกว่าคณะกรรมการเพศชายและยอมรับความเสี่ยงได้น้อยกว่าเพศชาย อีกทั้งบุคลากรเพศหญิงยังมีทักษะในการสื่อสารที่ดี และละเอียดถี่ถ้วนในการปฏิบัติงาน ดังนั้นการมีคณะกรรมการตรวจสอบเพศหญิงจึงช่วยให้ผู้บริหารทำงานโปร่งใสมากขึ้น และรายงานข้อมูลทางการเงินที่มีคุณภาพมากขึ้น (Gavious et al., 2012; Peni & Vähämaa, 2010; Srinidhi, Gul, & Tsui, 2011) อย่างไรก็ตามยังคงมีการศึกษาที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ ความถี่ในการประชุม และสัดส่วนคณะกรรมการตรวจสอบเพศหญิง กับการทุจริตและการบิดเบือนข้อมูลในงบการเงินของบริษัท (Huang & Thiruvadi, 2010; Kamarudin, Ismail, & Alwi, 2014)

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบต่อการทุจริตทางบัญชี โดยมีปัจจัยของคุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบคือ จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ สัดส่วนคณะกรรมการตรวจสอบเพศหญิง สัดส่วนคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ทางด้านบัญชี จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ และวาระในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการตรวจสอบ

H3: คุณลักษณะคณะกรรมการตรวจสอบมีอิทธิพลต่อการทุจริตทางบัญชี

คุณภาพงานสอบบัญชีกับการทุจริตทางบัญชี

ผู้สอบบัญชีภายนอก (External Auditor) ถือเป็นกลไกภายนอกที่สำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน การทบทวนวรรณกรรมในอดีตยืนยันว่าคุณภาพของการสอบบัญชีที่ดำเนินการโดยสำนักงานสอบบัญชี Big-4 มีระดับคุณภาพที่สูงกว่าสำนักงานสอบบัญชี Non-Big 4 โดยอาจเป็นผลจากการที่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีชื่อเสียงและมีความมั่นคงทางการเงินมากกว่า ซึ่งทำให้มีความเสี่ยงในการถูกฟ้องร้องสูงกว่า จึงส่งผลให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง และออกรายงานที่มีความถูกต้องมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (Basu, Hwang, & Jan, 2001) สอดคล้องกับการศึกษาของ Chaiwong et al. (2022) พบว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการรายงานทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ บริษัทที่ได้รับการตรวจสอบรายงาน

ทางการเงินจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะมีคุณภาพของรายงานทางการเงินที่สูงกว่า นอกจากนี้งานวิจัยของ Sangeamklang and Nakprasit (2016) ยังพบว่า บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในทุกกลุ่มอุตสาหกรรมที่เลือกผู้สอบบัญชีจากสำนักงานตรวจสอบบัญชี Big-4 สามารถสะท้อนถึงคุณภาพของงบการเงินที่มีความน่าเชื่อถือและมีคุณภาพสูง จากหลักฐานการศึกษาข้างต้นนั้น อาจเกิดจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีทรัพยากร ความเชี่ยวชาญ การควบคุมคุณภาพ ชื่อเสียง และจรรยาบรรณของบริษัทตรวจสอบสูงกว่า การปฏิบัติหน้าที่จึงเป็นไปด้วยความระมัดระวัง อันส่งผลทำให้การฉ้อฉลหรือการทุจริตในงบการเงินลดลง (Yousefi Nejad, Sarwar Khan, & Othman, 2024) ในทางตรงกันข้าม Nimpit and Jantarakolica (2021) กลับพบว่า ค่าธรรมเนียมการสอบและขนาดของสำนักงานสอบบัญชีไม่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรผ่านกิจกรรมดำเนินงาน

ในขณะที่ปัจจัยค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี งานวิจัยงานวิจัยของ Martinez and Moraes (2017) พบว่า สำนักงานสอบบัญชีที่มีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีต่ำกว่าจะมีแนวโน้มที่จะผ่อนปรนในการตรวจสอบรายการที่เกี่ยวข้องกับการตกแต่งกำไรของบริษัทลูกค้ำมากกว่าสำนักงานที่มีค่าธรรมเนียมสูง ซึ่งสามารถตีความได้ว่าสำนักงานสอบบัญชีที่มีค่าธรรมเนียมสูงจะมีการตรวจสอบที่มีคุณภาพสูงกว่า และทำให้บริษัทลูกค้ำมีแนวโน้มในการจัดการกำไรและการทุจริตทางบัญชีลดลง ในขณะที่ภายใต้บริบทของบริษัทจดทะเบียนในประเทศอินโดนีเซีย การศึกษาของ Yousefi Nejad et al. (2024) พบว่า ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการทุจริตในงบการเงิน โดยอาจมีเหตุผลมาจากการที่บริษัทยอมจ่ายค่าธรรมเนียมสูงกว่าในการใช้บริการผู้ตรวจสอบที่ไม่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจจับการฉ้อฉลหรือการทุจริตในงบการเงิน

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งหมายในการศึกษาอิทธิพลของคุณภาพงานสอบบัญชีต่อการทุจริตทางบัญชี โดยมีปัจจัยของคุณภาพงานสอบบัญชี คือ ขนาดสำนักงานสอบบัญชี และค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

H4: คุณภาพงานสอบบัญชีมีอิทธิพลต่อการทุจริตทางบัญชี

3. ระเบียบวิธีวิจัย

งานศึกษานี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ Quantitative research ประชากรของการศึกษาคือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ที่มีข่าวการกระทำความผิดในการทุจริตทางบัญชีจากการเผยแพร่ข่าวสารในเว็บไซต์ของ ก.ล.ต. ในระหว่างปี พ.ศ. 2552–2567 โดยใช้คำค้นว่า “ทุจริต” และมีเนื้อหาข่าวเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดในการทุจริตทางบัญชี การกล่าวโทษผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัท ทั้งนี้ยกเว้นกรณีการกระทำความผิดของผู้แนะนำการลงทุนและการกระทำความผิดของผู้บริหารต่อบริษัทอื่น จากการสืบค้นข้อมูลพบว่า บริษัทที่มีข่าวเกี่ยวข้องกับการทุจริตดังกล่าวมีจำนวนทั้งสิ้นจำนวน 35 บริษัท ทั้งนี้สำหรับบริษัทที่มีข่าวที่ระบุผลกระทบต้องงบการเงินมากกว่า 1 ปี ในการวิจัยนี้ จะมีการเก็บข้อมูลย้อนหลังเพื่อทำการศึกษาร่วมด้วย ดังนั้นประชากรที่ทำการศึกษาจึงคิดเป็นจำนวน 76 ชุดข้อมูล (บริษัท \times ปีที่ข่าวระบุถึงการทุจริตของแต่ละบริษัท) (Firm-Year)

ขนาดตัวอย่าง จากประชากรทั้งหมด 76 ชุดข้อมูล มีการคัดออกจำนวน 15 ชุดข้อมูล เนื่องจากไม่สามารถค้นหารายงานประจำปีของบริษัทย้อนหลังได้ ดังนั้นการศึกษาจึงมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 61 ชุดข้อมูลในปีที่ข่าวระบุการทุจริต (Firm-Year) โดยชุดข้อมูลที่นำมาศึกษาดังกล่าว คือรายงานและงบการเงินประจำปีของบริษัทนั้น ๆ เพื่อศึกษาลักษณะของผู้บริหาร คณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ และคุณภาพงานสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากวัตถุประสงค์ในการศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะของผู้บริหาร คณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ และคุณภาพงานสอบบัญชี ที่มีต่อการทุจริตทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนั้นจึงได้มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่นำมาเปรียบเทียบ โดยการจับคู่กลุ่มตัวอย่างเดิมกับบริษัทที่ไม่มีข่าวการทุจริตทางบัญชีในช่วงเดียวกัน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของตัวแปร ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก 2 หลักเกณฑ์คือ (1) เป็นบริษัทที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกันกับบริษัทที่มีการทุจริตทางบัญชี และ (2) มีขนาดบริษัทใกล้เคียงกันกับบริษัทที่มีการทุจริตทางบัญชีโดยวัดจากสินทรัพย์รวมของบริษัท (Samakketkarnpol & Petchchedchoo, 2018; Marzuki, Haji-Abdullah, Othman, Wahab & Harymawan, 2019) ทั้งนี้ ในการศึกษาได้คัดเลือกบริษัทที่เข้าเงื่อนไขทั้งสองข้อ โดยเป็นบริษัทที่มีขนาดใกล้เคียงกับบริษัทที่มีข่าวการทุจริตมากที่สุด จึงมีกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 122 ชุดข้อมูลในปีที่ข่าวระบุงการทุจริต (Firm-Year)

ตารางที่ 1 ตัวแปรและคำจำกัดความของตัวแปรต่าง ๆ (Operational Definition)

ตัวแปร	คำย่อ	วิธีการวัดค่าตัวแปร
ตัวแปรตาม :		
การทุจริตทางบัญชี	AF	ตัวแปรหุ่น โดยกำหนด 1 = มีการทุจริตทางบัญชี และ 0 = ไม่มีการทุจริตทางบัญชี
ตัวแปรอิสระ :		
คุณลักษณะผู้บริหารสูงสุด		
- เพศ	CEO_GEN	ตัวแปรหุ่น โดยกำหนด 1 = ผู้บริหารสูงสุดเพศหญิง และ 0 = ผู้บริหารสูงสุดเพศชาย
- อายุ	CEO_AGE	อายุผู้บริหารสูงสุดในปีที่ทำการเก็บข้อมูล
- ระดับการศึกษา	CEO_GRAD	ระดับการศึกษาของผู้บริหาร ตัวแปรหุ่น โดยกำหนด 1 = ปริญญาโทขึ้นไป และ 0 = ต่ำกว่าปริญญาโท
- ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง	CEO_YEAR	จำนวนปีในการดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารสูงสุด ช่วงเวลานั้น
- ค่าตอบแทน	CEO_COM	ค่าตอบแทนรวมของผู้บริหารสูงสุดที่ได้รับในปีที่เก็บข้อมูล
คุณลักษณะคณะกรรมการบริษัท		
- จำนวนคณะกรรมการ	BOARD_NUM	จำนวนของคณะกรรมการบริษัทในปีที่เก็บข้อมูล
- สัดส่วนคณะกรรมการอิสระ	BOARD_IND	สัดส่วนของคณะกรรมการบริษัทที่เป็นคณะกรรมการอิสระ ในปีที่เก็บข้อมูล
- จำนวนครั้งในการประชุม	BOARD_MEET	จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการในปีที่เก็บข้อมูล

ตารางที่ 1 ตัวแปรและคำจำกัดความของตัวแปรต่าง ๆ (Operational Definition) (ต่อ)

ตัวแปร	คำย่อ	วิธีการวัดค่าตัวแปร
คุณลักษณะคณะกรรมการตรวจสอบ		
- จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ	AC_NUM	จำนวนของคณะกรรมการตรวจสอบในปีที่เก็บข้อมูล
- สัดส่วนคณะกรรมการตรวจสอบ เพศหญิง	AC_GEN	สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบเพศหญิงในปีที่เก็บข้อมูล
- สัดส่วนคณะกรรมการที่มีความรู้ ทางด้านบัญชี	AC_ACC	สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ทางบัญชี ในปีที่เก็บข้อมูล
- จำนวนครั้งในการประชุม	AC_MEET	จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ ในปีที่เก็บข้อมูล
- วาระในการดำรงตำแหน่ง	AC_YEAR	จำนวนปีในการดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการตรวจสอบ โดยคำนวณได้จากค่าเฉลี่ยจำนวนปีการดำรงตำแหน่งของ คณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทในปีที่เก็บข้อมูล
คุณภาพงานสอบบัญชี		
- ขนาดสำนักงานสอบบัญชี	BIG 4	ตัวแปรหุ่น โดยกำหนด 1 = สำนักงานบัญชีขนาดใหญ่ (BIG 4) และ 0 = อื่น ๆ
- ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี	AUD_FEE	ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่เปิดเผยในรายงานการเงิน ของบริษัท (หน่วย : พันบาท)
ตัวแปรควบคุม :		
ขนาดของกิจการ	SIZE	ค่าลอการิทึมสินทรัพย์ของบริษัท
ความเสี่ยง	LEV	หนี้สิน/ส่วนของผู้ถือหุ้น (เท่า)
อายุกิจการ	AGE	อายุของกิจการตั้งแต่วันก่อตั้งบริษัท (ปี)
ประเภทอุตสาหกรรม	INDUS	ตัวแปรหุ่น โดยกำหนด 1 = อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรม และ 0 = ไม่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรม ทั้งนี้ได้จำแนกออกเป็น 8 อุตสาหกรรม ดังนี้ (1) อุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร (2) อุตสาหกรรมอุปโภคและบริโภค (3) อุตสาหกรรมการผลิต (4) อุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์ (5) อุตสาหกรรมทรัพยากร

ตารางที่ 1 ตัวแปรและคำจำกัดความของตัวแปรต่าง ๆ (Operational Definition) (ต่อ)

ตัวแปร	คำย่อ	วิธีการวัดค่าตัวแปร
ประเภทอุตสาหกรรม (ต่อ)		(6) อุตสาหกรรมบริการ (7) อุตสาหกรรมเทคโนโลยี (8) อุตสาหกรรมการเงิน
ปี	YEAR	ตัวแปรหุ่น โดยกำหนด 1 = ปีที่มีข่าว และ 0 = อื่น ๆ ทั้งนี้ประกอบด้วยข้อมูลข่าวตาม 27 ปี (ปีที่ข่าวระบุถึงการทุจริตของแต่ละบริษัท) ดังนี้ 2539, 2540, 2541, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566 และ 2567

การเก็บข้อมูล (Data Collection)

การวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยเป็นข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่มีข่าวการกล่าวโทษการทุจริตทางบัญชีบนเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2552–2567 จากกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 122 ชุดข้อมูล (Firm-Year) ระยะเวลา 2552–2567 โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม

1. กลุ่มตัวอย่างที่มีข่าวการทุจริต คิดเป็นจำนวน 61 ชุดข้อมูล
2. กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีการทุจริตทางบัญชีในช่วงปีดังกล่าว จำนวน 61 ชุดข้อมูล

ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการเปิดเผยในงบการเงิน และรายงานประจำปีของบริษัทอย่างเป็นทางการ ผ่านทางเว็บไซต์ของบริษัทและเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวในรูปแบบการเป็นสมาชิกฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม excel ทำการสร้างแบบเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

งานวิจัยนี้ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- (1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวแปร สถิติเชิงพรรณนาที่ใช้แสดงผลในรูปของค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- (2) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix) เพื่อทดสอบปัญหาความซ้ำซ้อนของตัวแปร ที่ใช้ในการศึกษาก่อนการทดสอบความสัมพันธ์
- (3) การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) เพื่อทดสอบอิทธิพลของคุณลักษณะผู้บริหาร คุณลักษณะคณะกรรมการบริษัท คุณลักษณะคณะกรรมการตรวจสอบ และคุณภาพงานสอบบัญชีที่มีต่อการทุจริตทางบัญชี

สมการในการวิเคราะห์ :

$$AF = \beta_0 + \beta_1 \text{CEO_GEN} + \beta_2 \text{CEO_AGE} + \beta_3 \text{CEO_GRAD} + \beta_4 \text{CEO_YEAR} + \beta_5 \text{CEO_COM} \\ + \beta_6 \text{BOARD_NUM} + \beta_7 \text{BOARD_IND} + \beta_8 \text{BOARD_MEET} + \beta_9 \text{AC_NUM} + \beta_{10} \text{AC_GEN} \\ + \beta_{11} \text{AC_ACC} + \beta_{12} \text{AC_MEET} + \beta_{13} \text{AC_YEAR} + \beta_{14} \text{BIG4} + \beta_{15} \text{AUD_FEE} + \beta_{16} \text{SIZE} \\ + \beta_{17} \text{LEV} + \beta_{18} \text{AGE} + \beta_{19} \text{INDUS} + \beta_{20} \text{YEAR} + \epsilon$$

4. ผลการศึกษาและอภิปรายผล

การศึกษาคั้งนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์อิทธิพลของคุณลักษณะของผู้บริหาร คณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ และคุณภาพงานสอบบัญชี ที่มีต่อการทุจริตทางบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยทำการศึกษาข้อมูลของบริษัทที่มีข่าวทุจริตที่เปิดเผยในเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ในระหว่างปี พ.ศ. 2552–2567 ทั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 122 ตัวอย่าง โดยจำแนกเป็นบริษัทที่มีข่าวการทุจริต 61 ตัวอย่าง และบริษัทที่ไม่มีข่าวการทุจริตจำนวน 61 ตัวอย่างเช่นกัน

ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาตารางที่ 2 พบว่า ในด้านคุณลักษณะผู้บริหารสูงสุดนั้น กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีจำนวนของผู้บริหารเพศหญิงคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 13 ของจำนวนบริษัททั้งหมด ในขณะที่อายุของผู้บริหารสูงสุดนั้นมีค่าเฉลี่ยต่างกันเล็กน้อย คือ กลุ่มของบริษัทที่มีข่าวการทุจริตมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 51 ปี (SD. = 9.065) ขณะที่กลุ่มของบริษัทที่ไม่มีข่าวการทุจริตมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 59 ปี (SD. = 8.842) โดยผู้บริหารสูงสุดทั้งสองกลุ่มนั้นมีสัดส่วนของการสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไปในสัดส่วนโดยประมาณร้อยละ 60 เมื่อพิจารณาถึงวาระในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารพบว่า กลุ่มของบริษัทที่มีข่าวการทุจริตมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6 ปี (SD. = 6.362) ขณะที่กลุ่มของบริษัทที่ไม่มีข่าวการทุจริตมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.5 ปี (SD. = 9.310) อีกทั้งในส่วนของคุณค่าตอบแทนผู้บริหารสูงสุดพบว่า กลุ่มของบริษัทที่มีข่าวการทุจริตมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2137.98 พันบาท (SD. = 2011.717) ขณะที่กลุ่มของบริษัทที่ไม่มีข่าวการทุจริตมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3731.05 พันบาท (SD. = 2987.1)

สำหรับปัจจัยด้านการกำกับดูแลกิจการพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีจำนวนคณะกรรมการบริษัทสูงสุดจำนวน 15 คน และต่ำสุดจำนวน 2 คน ซึ่งคิดเป็นจำนวนคณะกรรมการโดยเฉลี่ยจำนวน 9–10 คน โดยจากจำนวนคณะกรรมการดังกล่าวจัดเป็นกลุ่มของคณะกรรมการอิสระ โดยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 42 ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการพบว่า กลุ่มของบริษัทที่มีข่าวการทุจริตมีจำนวนการประชุมสูงสุดอยู่ที่ 21 ครั้งต่อปี ต่ำสุด 1 ครั้งต่อปี ซึ่งคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11 ครั้งต่อปี (SD. = 3.842) ขณะที่กลุ่มของบริษัทที่ไม่มีข่าวการทุจริตมีจำนวนการประชุมสูงสุดอยู่ที่ 16 ครั้งต่อปี ต่ำสุด 3 ครั้งต่อปี ซึ่งคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9 ครั้งต่อปี (SD. = 3.087) ในด้านคุณลักษณะของกรรมการตรวจสอบพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีค่าเฉลี่ยของคณะกรรมการตรวจสอบใกล้เคียงกัน คือ โดยประมาณ 3 คน ซึ่งกลุ่มของบริษัทที่มีข่าวการทุจริตมีสัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบเพศหญิงโดยเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มบริษัทที่ไม่มีข่าวการทุจริตเล็กน้อย (ร้อยละ 17 และร้อยละ 19 ตามลำดับ) ในทางตรงกันข้ามกลับมีสัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่สำเร็จการศึกษาในสาขาบัญชี/การเงินในสัดส่วนที่สูงกว่าโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 33.3 ขณะที่บริษัทที่ไม่มีข่าวการทุจริตมีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 25.4 นอกเหนือจากนั้นในปัจจุบันเกี่ยวกับจำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบพบว่า ในกลุ่มบริษัทที่มีข่าวการทุจริตมีจำนวนการประชุมสูงสุดอยู่ที่ 21 ครั้งต่อปี ต่ำสุด 1 ครั้งต่อปี ซึ่งคิดเป็นค่าเฉลี่ย

โดยประมาณ 8 ครั้งต่อปี (SD. = 4.412) และกลุ่มของบริษัทที่ไม่มีข่าวการทุจริตมีจำนวนการประชุมสูงสุดอยู่ที่ 19 ครั้งต่อปี ต่ำสุด 0 ครั้งต่อปี ซึ่งคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6 ครั้งต่อปี (SD. = 2.771) ในด้านวาระดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการตรวจสอบ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มมีวาระดำรงตำแหน่งในจำนวนแตกต่างกัน โดยกลุ่มบริษัทที่มีข่าวการทุจริตมีวาระสูงสุดอยู่ที่ 15 ปี ต่ำสุดอยู่ที่ 0.25 ปี ซึ่งคิดเป็นค่าเฉลี่ยโดยประมาณ 3.5 ปี (SD. = 4.412) ในขณะที่กลุ่มของบริษัทที่ไม่มีข่าวการทุจริตมีจำนวนการประชุมสูงสุดอยู่ที่ 23 ปี ต่ำสุด 0.8 ปี คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.5 ปี (SD. = 5.850)

ปัจจัยเกี่ยวกับคุณภาพการสอบบัญชี ผลการศึกษาพบว่า บริษัทที่มีข่าวทุจริตได้มีการตรวจสอบด้วยสำนักงานบัญชีขนาดใหญ่ (BIG 4) ในสัดส่วนร้อยละ 28 ในขณะที่บริษัทที่ไม่มีข่าวทุจริตนั้นกลับพบว่า เกินกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างได้มีการตรวจสอบด้วยสำนักงานบัญชีในกลุ่ม BIG 4 (ร้อยละ 57) ในทางกลับกันเมื่อพิจารณาถึงค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีกลับพบว่า บริษัทที่มีข่าวทุจริตมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่าอย่างเห็นได้ชัด โดยมีค่าสูงสุดเท่ากับ 15700 พันบาท ต่ำสุด 600 พันบาท ซึ่งคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3928.25 พันบาท ขณะที่บริษัทที่ไม่มีข่าวทุจริตมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงสุดเท่ากับ 10526.5 พันบาท ต่ำสุด 500 พันบาท ซึ่งคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2835.39 พันบาท

สำหรับปัจจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของบริษัท เนื่องด้วยกลุ่มตัวอย่างนั้นได้มีการกำหนดใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกบริษัทที่ไม่มีข่าวการทุจริตเพื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบ ดังนั้นทั้งสองกลุ่มจึงมีขนาดไม่แตกต่างกัน โดยมีค่าเฉลี่ยของลอการิทึมธรรมชาติเท่ากับ 8.18 ในส่วนของประเด็นความเสี่ยง ซึ่งคำนวณจากหนี้สินหารด้วยส่วนของผู้ถือหุ้นพบว่า บริษัทที่มีข่าวทุจริตมีอัตราความเสี่ยงสูงกว่า โดยมีค่าสูงสุดเท่ากับ 95.63 เท่า ต่ำสุด -9.09 พันบาท ซึ่งคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 เท่า ขณะที่บริษัทที่ไม่มีข่าวทุจริตมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงสุดเท่ากับ 36.74 เท่า ต่ำสุด -5.28 เท่า ซึ่งคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.61 เท่า ในส่วนของอายุกิจการพบว่า มีความใกล้เคียงกัน บริษัทที่มีข่าวทุจริตมีอายุสูงสุด 65 ปี ต่ำสุด 3 ปี คิดเป็นค่าเฉลี่ย 26.57 ปี ขณะที่บริษัทที่ไม่มีข่าวทุจริตมีอายุ สูงสุด 62 ปี ต่ำสุด 8 ปี คิดเป็นค่าเฉลี่ย 27.02 ปี

ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรเพื่อทดสอบปัญหา Multicollinearity จากตารางที่ 3 จากคู่ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญในแต่ละคู่มีค่าสูงสุดอยู่ที่ 0.539 ($p = 0.000$) ซึ่งไม่เกิน 0.9 (Hair, William, Babin, & Anderson, 2014) ดังนั้นจึงสามารถตีความได้ว่า ไม่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกส์ (Logistic Regression)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรในการวิจัย

Variable	บริษัทที่มีภาวะธุรกิจ (61 ตัวอย่าง)					บริษัทที่ไม่มีภาวะธุรกิจ (61 ตัวอย่าง)					กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (122 ตัวอย่าง)				
	Mean	Std.	Min	Max		Mean	Std.	Min	Max		Mean	Std.	Min	Max	
AF	1	0	1	1		0	0	0	0		0.50	0.502	0	1	
CEO_GEN	0.13	0.34	0	1		0.13	0.34	0	1		0.13	0.339	0	1	
CEO_AGE	51.16	9.065	28	70		58.82	8.84	39	77		54.99	9.710	28	77	
CEO_GRADE	0.64	0.484	0	1		0.59	0.50	0	1		0.62	0.489	0	1	
CEO_YEAR	5.95	6.362	0	26		9.51	9.31	0.33	42		7.73	8.139	0	42	
CEO_COM	2137.976	2011.717	120	8822.5		3731.05	2987.1	200	14606.92		2934.51	2659.137	120	14606.92	
BOARD_NUM	9.34	2.182	2	15		9.90	2.66	3	15		9.62	2.440	2	15	
BOARD_IND	0.42	0.234	0	2		0.42	0.15	.2	1		0.42	0.197	0	2	
BOARD_MEET	10.50	3.842	1	21		8.26	3.09	3	16		9.38	3.648	1	21	
AC_NUM	3.18	0.563	2	6		3.21	0.49	3	5		3.20	0.524	2	6	
AC_GEN	0.17	0.199	0	0.67		0.19	0.20	0	0.67		0.18	0.199	0	0.67	
AC_ACC	0.33	0.225	0	1		0.25	0.24	0	0.67		0.29	0.233	0	1	
AC_MEET	8.33	4.412	1	21		6.43	2.77	0	19		7.38	3.791	0	21	
AC_YEAR	3.45	2.415	0.250	15.42		7.49	5.85	0.830	23		5.47	4.897	0.25	23	
BIG4	0.28	0.452	0	1		0.57	0.50	0	1		0.43	0.497	0	1	
AUD_FEE	3928.25	3387.641	600	15700		2835.39	1999.06	500	10526.5		3381.82	2823.701	500	15700	
SIZE	8.18	1.482	4.017	11.11		8.18	1.24	4.554	10.66		8.18	1.358	4.02	11.11	
LEV	3.79	13.514	-9.09	95.63		1.61	4.81	-5.28	36.74		2.70	10.161	-9.09	95.63	
AGE	26.57	16.901	3	65		27.02	11.45	8	62		26.80	14.376	3	65	

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สมมติประสิทธิผลสัมพัทธ์ของตัวแปร

Var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)
(1)	1.000																	
(2)	0.000 (1.000)	1.000																
(3)	-0.396* (0.000)	0.066 (0.473)	1.000															
(4)	0.051 (0.580)	-0.142 (0.120)	-0.088 (0.336)	1.000														
(5)	-0.220* (0.015)	-0.185* (0.041)	0.466* (0.000)	-0.117 (0.200)	1.000													
(6)	-0.149 (0.101)	-0.003 (0.975)	-0.020 (0.825)	-0.106 (0.245)	-0.031 (0.738)	1.000												
(7)	-0.115 (0.209)	-0.040 (0.665)	0.324* (0.000)	-0.095 (0.297)	0.219* (0.015)	0.129 (0.157)	1.000											
(8)	-0.009 (0.923)	0.035 (0.700)	-0.052 (0.569)	-0.003 (0.971)	-0.087 (0.340)	0.042 (0.648)	-0.392* (0.000)	1.000										
(9)	0.308* (0.001)	0.126 (0.166)	-0.229* (0.011)	0.112 (0.221)	-0.245* (0.007)	-0.198* (0.029)	0.020 (0.826)	0.124 (0.173)	1.000									
(10)	-0.031 (0.731)	0.179* (0.048)	0.002 (0.983)	0.040 (0.660)	0.130 (0.154)	0.127 (0.164)	0.213* (0.018)	0.152 (0.095)	0.168 (0.064)	1.000								
(11)	-0.059 (0.516)	-0.024 (0.792)	0.110 (0.228)	-0.128 (0.159)	0.018 (0.842)	-0.035 (0.706)	-0.046 (0.617)	0.091 (0.317)	0.016 (0.859)	0.016 (0.859)	1.000							
(12)	0.172 (0.058)	-0.160 (0.078)	0.013 (0.883)	-0.027 (0.766)	-0.089 (0.327)	-0.147 (0.107)	-0.039 (0.669)	-0.044 (0.627)	-0.140 (0.124)	-0.098 (0.285)	0.214* (0.018)	1.000						
(13)	0.252* (0.005)	0.052 (0.567)	-0.174 (0.056)	0.119 (0.191)	-0.172 (0.058)	-0.023 (0.798)	0.183* (0.044)	0.050 (0.584)	0.539* (0.000)	0.087 (0.340)	-0.158 (0.082)	0.086 (0.346)	1.000					
(14)	-0.415* (0.000)	-0.018 (0.844)	0.393* (0.000)	-0.032 (0.723)	0.293* (0.001)	0.239* (0.008)	0.264* (0.003)	-0.116 (0.203)	-0.290* (0.001)	-0.081 (0.374)	0.032 (0.729)	0.051 (0.580)	-0.065 (0.479)	1.000				
(15)	-0.298* (0.001)	0.058 (0.526)	0.140 (0.125)	-0.101 (0.268)	-0.121 (0.183)	0.412* (0.000)	0.188* (0.038)	0.033 (0.719)	0.032 (0.727)	0.056 (0.539)	0.356* (0.000)	0.062 (0.494)	0.021 (0.815)	0.287* (0.001)	1.000			
(16)	0.194* (0.032)	0.176 (0.053)	0.008 (0.927)	0.094 (0.302)	-0.154 (0.090)	0.157 (0.083)	-0.006 (0.946)	0.194* (0.032)	0.072 (0.429)	0.186* (0.040)	0.114 (0.211)	-0.087 (0.341)	0.152 (0.094)	0.016 (0.860)	0.196* (0.030)	1.000		
(17)	-0.004 (0.961)	0.050 (0.581)	0.231* (0.010)	0.137 (0.132)	-0.043 (0.638)	0.522* (0.000)	0.256* (0.004)	0.215* (0.017)	0.080 (0.381)	0.118 (0.194)	-0.016 (0.862)	-0.099 (0.280)	0.222* (0.014)	0.166 (0.068)	0.472* (0.000)	0.360* (0.000)	1.000	
(18)	0.108 (0.236)	0.000 (0.998)	-0.035 (0.703)	0.009 (0.919)	0.025 (0.785)	-0.045 (0.625)	-0.049 (0.595)	-0.060 (0.510)	0.121 (0.184)	-0.040 (0.660)	-0.046 (0.617)	0.018 (0.848)	-0.003 (0.977)	-0.068 (0.458)	-0.082 (0.367)	-0.091 (0.319)	0.003 (0.976)	1.000
(19)	-0.015 (0.866)	0.262* (0.004)	0.222* (0.014)	0.029 (0.754)	0.116 (0.203)	0.053 (0.560)	0.039 (0.670)	0.083 (0.361)	0.093 (0.310)	0.126 (0.167)	-0.047 (0.605)	-0.150 (0.099)	0.129 (0.155)	0.142 (0.120)	-0.068 (0.460)	0.445* (0.000)	0.221* (0.014)	-0.090 (0.323)

Note: * Statistical significance at 0.05 level

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของคุณลักษณะของผู้บริหาร คณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ และคุณภาพงานสอบบัญชีที่มีต่อการทุจริตทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

AF	Coef.	t-value	p-value	Sig
Constant	-484.849	-1.72	.085	*
CEO_GEN	1.102	0.71	.476	
CEO_AGE	-0.287	-2.91	.004	***
CEO_GRADE	-3.243	-2.49	.013	**
CEO_YEAR	0.071	1.13	.258	
CEO_COM	0.000	-1.71	.086	*
BOARD_NUM	-.162	-0.73	.463	
BOARD_IND	-9.127	-2.75	.006	***
BOARD_MEET	0.334	2.21	.027	**
AC_NUM	-2.007	-1.65	.098	*
AC_GEN	1.700	0.89	.371	
AC_ACC	7.974	3.42	.001	***
AC_MEET	-0.018	-0.16	.869	
AC_YEAR	-0.396	-2.85	.004	***
BIG 4	-7.638	-3.43	.001	***
AUD_FEE	0.001	3.27	.001	***
SIZE	2.759	2.90	.004	***
LEV	-0.024	-0.47	.636	
AGE	-0.140	-2.05	.041	**
INDUS	Included			
YEAR	Included			
Pseudo r-squared	0.632			
Chi-square	106.893 (0.000)***			
Number of observations	122			

Note: ***, **, * Statistical significance at 0.01, 0.05 and 0.10 level, respectively

ผลการศึกษาจากตารางที่ 4 พบว่า ในส่วนของคุณลักษณะผู้บริหารสูงสุดนั้น อายุและระดับการศึกษาของผู้บริหารสูงสุดนั้นส่งผลให้มีโอกาสในการเกิดการทุจริตลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.287 ($p = 0.004$) และ -3.243 ($p = 0.013$) ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาในอดีต (Troy et al., 2011) อันมีหลักฐานยืนยันได้ว่า กลุ่มของผู้บริหารระดับสูงที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทุจริตส่วนใหญ่นั้นมีอายุระหว่าง 30-40 ปี ซึ่งเมื่อเทียบกับผู้บริหารอายุเกินกว่า 60 ปี กลับพบว่า มีความเกี่ยวข้องกับการทุจริตน้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจมีเหตุผลมาจากความสามารถในการรับความเสี่ยง อันอาจส่งผลให้เสียชื่อเสียง การออกจางาน ตลอดจนความเสี่ยงในการรับผิดทางกฎหมาย ดังนั้นผู้บริหารที่มีอายุมากจึงหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นดังกล่าว นอกเหนือจากนั้นการที่ผู้บริหารมีระดับการศึกษาที่สูงนั้น จะทำให้มีวิสัยทัศน์ในการบริหารเป็นไปในทิศทางที่ดี และมีโอกาสที่จะเกี่ยวข้องกับการทุจริตทางบัญชีเช่นกัน ภายใต้การอาศัยความรู้ความสามารถของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป อาจทำให้ผู้บริหารสามารถวางแผนกลยุทธ์ได้อย่างครอบคลุม เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยทางด้านอายุและระดับการศึกษาร่วมกันแล้วนั้น อาจสะท้อนได้ถึงความสามารถและประสบการณ์ของผู้บริหารอันมีการสั่งสมมา ความรู้ในทางวิชาการจากการศึกษาผสมผสานกับประสบการณ์ทำงาน ดังนั้นบริษัทที่มีผู้บริหารระดับสูงอันมีคุณลักษณะสองประการนี้ จึงโอกาสที่จะไม่เกิดการทุจริตทางบัญชี

ในทางตรงกันข้ามค่าตอบแทนของผู้บริหารสูงสุดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการทุจริตทางบัญชี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.0000 ($p = 0.086$) ซึ่งค่อนข้างขัดแย้งกับทฤษฎีตัวแทน ขณะที่ปัจจัยเกี่ยวกับเพศของผู้บริหารสูงสุดและวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อโอกาสในการเกิดการทุจริตทางบัญชี จากหลักฐานในอดีต Feng et al. (2011) ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารระดับสูง หรือ CEO นั้นมีส่วนร่วมในการทุจริตทางการบัญชี เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวในการได้รับค่าตอบแทนและการมีอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้น โดยผลที่ได้รับดังกล่าวนี้ย้อนกลับไปสนับสนุนให้พวกเขาสามารถทำการทุจริตได้มากขึ้นอีกเช่นกัน การศึกษาครั้งนี้จึงยืนยันได้ว่าประเด็นของค่าตอบแทนผู้บริหารนั้น นอกเหนือจากการได้รับเป็นสิทธิ์ซื้อหุ้นแล้วนั้น ค่าตอบแทนในรูปแบบตัวเงินก็เป็นแรงจูงใจให้ผู้บริหารทำการทุจริตทางบัญชีเพิ่มขึ้นเช่นกัน รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการจัดการกำไร ที่พบว่า ค่าตอบแทนผู้บริหารส่งผลต่อการจัดการกำไร เนื่องจากค่าตอบแทนผู้บริหารอาจผูกติดอยู่กับความสามารถในการทำกำไรและผลประโยชน์ (Khunkaew, 2022) จึงจูงใจให้ผู้บริหารจัดการกับงบการเงินเพื่อประโยชน์ส่วนตนที่ได้รับ

ปัจจัยเกี่ยวกับจำนวนคณะกรรมการบริษัท ผลการศึกษาไม่พบอิทธิพลของจำนวนคณะกรรมการบริษัทต่อการทุจริตทางการบัญชี แต่พบว่า สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระของบริษัทนั้น มีอิทธิพลเชิงลบต่อโอกาสในการเกิดการทุจริตทางบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -9.127 ($p = 0.006$) สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีต (Agrawal & Chadha, 2005; Mousavi et al., 2022; Uzun et al., 2004) ซึ่งอาจเป็นเหตุผลมาจากบทบาทหน้าที่ในการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการอิสระในฐานะตัวแทนของผู้ถือหุ้น ซึ่งมีหน้าที่ในการถ่วงดุลอำนาจผู้บริหาร ลดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ตรวจสอบความถูกต้องและความโปร่งใสของข้อมูล รวมทั้งประเมินความเสี่ยงและความเหมาะสมของระบบควบคุมภายใน ซึ่งสามารถช่วยปิดช่องโหว่อันอาจเกิดการกระทำผิดทางบัญชีได้

ในทางตรงกันข้ามความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการกลับมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.334 ($p = 0.027$) ขัดแย้งกับ Xie et al. (2003) อาจเนื่องด้วยความถี่การประชุมนั้น อาจมีความแตกต่างกันเกี่ยวกับวาระการประชุมของคณะกรรมการ การประชุมบ่อยครั้งของคณะกรรมการอาจเกิดจากการเผชิญปัญหาเกี่ยวกับ

การควบคุมภายในหรือปัญหาทางการเงินของบริษัทก็เป็นได้ หรือกระทั่งหากกรรมการขาดความเป็นอิสระนั้น เนื้อหาสาระในการประชุมอาจเป็นไปในรูปแบบของการบิดเบือนข้อมูลเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนหรือผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างกลุ่มของคณะกรรมการและผู้บริหาร ดังจะเห็นได้จากข่าวการกล่าวโทษของ ก.ล.ต. เกี่ยวกับการทุจริตทางบัญชีนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วเกิดจากความร่วมมือกันในการกระทำการของคณะกรรมการและผู้บริหาร หากคณะกรรมการมิได้ปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทนในการคานอำนาจกับผู้บริหารแล้วนั้น ผลลัพธ์ที่แย่ที่สุดแล้วคือ ความเสียหายอย่างหนักต่อบริษัทและผู้ถือหุ้น

สำหรับตัวแปรในส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการมีคณะจำนวนของคณะกรรมการตรวจสอบและวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการตรวจสอบในจำนวนเพิ่มขึ้นจะทำให้บริษัทมีโอกาสในการเกิดการทุจริตทางบัญชีลดลง ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -2.007 ($p = 0.098$) และ -0.396 ($p = 0.004$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงทิศทางความสัมพันธ์แล้วนั้น ปัจจัยเรื่องจำนวนของคณะกรรมการตรวจสอบมีความขัดแย้งกับ Nyamumbo (2024) ซึ่งทำการศึกษารัฐธรรมนูญของประเทศสมาชิกประชาคมแอฟริกาตะวันออก ปี ค.ศ. 2012–2023 และพบว่า ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการทุจริตในงบการเงิน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wilbanks, Hermanson, and Sharma (2017) และ Sharma and Iselin (2012) ซึ่งมีหลักฐานการศึกษายืนยันได้ว่าขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตรวจพบทุจริตในรายงานทางการเงิน ทั้งนี้การมีคณะกรรมการตรวจสอบจำนวนมาก อาจช่วยลดการจัดการข้อมูลในงบการเงิน เนื่องจากคณะกรรมการมีความหลากหลายทางความรู้ความสามารถซึ่ง จะเป็นประโยชน์ในการสอบทานประเมินความเสี่ยงจากการทุจริตทางการเงิน (Wilbanks, 2014) สำหรับปัจจัยวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการตรวจสอบนั้น มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Beasley et al. (2010) ที่พบว่า วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทที่มีการทุจริตจะสั้นกว่าบริษัทที่ไม่มีการทุจริต อาจเนื่องจากคณะกรรมการที่ดำรงตำแหน่งยาวนาน มีประสบการณ์ความรู้เข้าใจความเข้าใจในระบบการบริหารและเข้าใจองค์กร ทำให้ทราบถึงจุดแข็งจุดอ่อนที่อาจเกิดการทุจริตได้ (Brazel, 2018) อีกทั้งสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องในการกำกับดูแล จึงทำให้การตรวจสอบการทุจริตทางการเงินมีโอกาสเกิดน้อยลง

ในทางตรงกันข้ามหากบริษัทมีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ทางด้านบัญชีและการเงินในสัดส่วนที่สูงขึ้นนั้น กลับมีอิทธิพลทำให้เกิดการทุจริตเพิ่มขึ้นได้อย่างมีนัยสำคัญ ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 7.974 ($p = 0.098$) สัดส่วนคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ทางการบัญชีและการเงินมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการทุจริตทางบัญชีมากขึ้น ขัดแย้งกับงานของ Kusumosari and Rahardjo (2023) ที่ศึกษากลุ่มบริษัทจดทะเบียนในประเทศอินโดนีเซีย ปี ค.ศ. 2020–2022 ซึ่งพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางบัญชีมีอิทธิพลเชิงลบต่อการทุจริต เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานการรายงานและความซับซ้อนของงบการเงิน จึงสามารถตรวจจับการทุจริตในงบการเงินได้มากกว่า อย่างไรก็ตามการมีสัดส่วนคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ทางบัญชีและการเงินที่สูง ส่งผลให้มีโอกาสเกิดการทุจริตมากขึ้น ผลการศึกษาดังกล่าวสร้างความประหลาดใจอย่างยิ่งต่อผู้วิจัย ขัดแย้งกับทฤษฎีและแนวคิดการกำกับดูแลกิจการ รวมทั้งค่อนข้างขัดแย้งกับงานวิจัยในอดีต ซึ่งทำให้เกิดข้อสงสัยในประสิทธิภาพการทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบ ความเชี่ยวชาญ ทักษะคิดต่อความเสี่ยงและความรับผิดชอบ รวมถึงความเป็นอิสระ จากงานวิจัยในอดีตกล่าวถึง คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ทางบัญชีและการเงินที่มีความรู้แบบกว้าง อาจไม่ได้เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพ (Zalata et al., 2018) รวมถึงงานวิจัยของ Cheung and Adelopo (2022) พบว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ด้านบัญชี

การเงินมีอิทธิพลในการลดการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้าง (AEM) ได้ แต่พบว่า มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการกำไรผ่านกิจกรรมดำเนินงาน (REM) ซึ่งยากในการตรวจพบ ผู้บริหารอาจมีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการกำไรทำให้คณะกรรมการตรวจสอบจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะเกี่ยวกับการดำเนินงานของธุรกิจที่ยากแก่การตรวจพบ มากไปกว่านั้นอาจมีการพึ่งพาและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีและประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงิน ซึ่งนำมาสู่ความหละหลวมในการปฏิบัติหน้าที่ของตนในบางประการ จึงอาจเกิดการฉกฉวยโอกาสของผู้บริหารในทุจริตได้ (Wilbanks, Hermanson, & Sharma, 2024)

ซึ่งงานวิจัยของ Wilbanks et al. (2024) พบว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ทางบัญชี อาจมีความยากลำบากในการประเมินความเสี่ยงเกี่ยวกับการทุจริตในงบการเงิน และมีความพึ่งพาผู้ตรวจสอบบัญชี และประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงิน ซึ่งการพึ่งพาดังกล่าวอาจอาจทำให้เกิดปัญหาได้ เช่น เชื่อว่าผู้สอบบัญชีได้ทำการตรวจสอบแล้ว และประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงิน ฝ่ายบริหารเป็นผู้จัดทำและรับผิดชอบในการป้องกันการทุจริต จึงเชื่อว่าจะดำเนินการมาอย่างเหมาะสมแล้ว รวมถึงงานวิจัยดังกล่าวพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบ การประเมินตนเองว่า มีความรับผิดชอบต่อความเสี่ยงจากการทุจริตทางการเงิน น้อยกว่าตำแหน่งงานประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินและผู้สอบบัญชี นอกเหนือจากนั้น ปัจจัยด้านเพศและความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบไม่ส่งผลต่อการทุจริตทางบัญชี

รวมถึงทำให้เกิดข้อสงสัยว่าการมีอยู่ของคณะกรรมการที่มีความรู้บัญชีนั้น อาจเป็นการแสดงเชิงสัญลักษณ์ ถึงการมีความชอบธรรมของการตัดสินใจของผู้บริหารก็เป็นได้ (Pathak, Samba, & Li., 2021) นอกเหนือจากนั้น ประเทศไทยมีโครงสร้างการถือหุ้นลักษณะกระจุกตัวทำให้คณะกรรมการที่มาจากบุคคลภายนอกอาจถูกครอบงำ (Deekaew, 2017) และสัดส่วนของคณะกรรมการที่มีความรู้ทางด้านบัญชีและการเงิน อาจทำให้ความหลากหลายในคณะกรรมการตรวจสอบลดลงด้วยเช่นกัน

ในด้านคุณภาพงานสอบบัญชีพบว่า การที่บริษัทได้รับการตรวจสอบโดยสำนักงานบัญชีขนาดใหญ่ หรือ BIG 4 นั้น มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญที่จะทำให้อีกโอกาสในการทุจริตทางบัญชีลดลงได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -7.638 ($p = 0.001$) ทั้งนี้ อาจเนื่องจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง และออกรายงานที่มีความถูกต้องมีคุณภาพมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (Basu, et al., 2001, Chaiwong et al., 2022) รวมถึงมีทรัพยากร ความเชี่ยวชาญ การควบคุมคุณภาพ ชื่อเสียง และจรรยาบรรณของบริษัทตรวจสอบสูงกว่า การปฏิบัติหน้าที่จึงเป็นไปด้วยความระมัดระวัง อันส่งผลทำให้การฉ้อฉลหรือการทุจริตในงบการเงินลดลง (Yousefi Nejad et al., 2024) ในทางตรงกันข้ามค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีกลับมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการทุจริตทางบัญชี (ค่าสัมประสิทธิ์ 0.001 ($p = 0.001$)) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yousefi Nejad et al. (2024) ซึ่งศึกษาบริษัทจดทะเบียนในประเทศอินโดนีเซียพบว่า ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการทุจริตในงบการเงิน โดยอาจมีเหตุผลมาจากการที่บริษัทยอมจ่ายค่าธรรมเนียมสูงกว่าในการใช้บริการผู้ตรวจสอบที่ไม่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจจับการฉ้อฉลหรือการทุจริตในงบการเงิน รวมถึงค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอาจสะท้อนถึงความพยายาม ความทุ่มเทในการตรวจสอบเพื่อจะป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการทุจริตในงบการเงิน (Brazel, 2018) และค่าสอบบัญชีที่มีมูลค่าที่สูง อาจเกิดจากการประเมินความเสี่ยงเกี่ยวกับธุรกิจที่ตรวจสอบของผู้สอบบัญชี ซึ่งหากกิจการที่ตรวจสอบมีความซับซ้อน งานสอบบัญชีที่เพิ่มขึ้น ความเสี่ยงในการสอบบัญชีสูงขึ้น (Kaituko, Githaiga, & Chelogoi, 2023) ดังนั้น ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงขึ้น อาจสะท้อนถึงสัญญาณของความเสี่ยงในการทุจริตในงบการเงินของกิจการที่เพิ่มขึ้น

ในส่วนของตัวแปรควบคุม ผลการศึกษาพบว่า ขนาดของกิจการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อโอกาสในการทุจริตทางบัญชี (ค่าสัมประสิทธิ์ 2.759 ($p = 0.004$)) หากพิจารณาภายใต้ทฤษฎีตัวแทนแล้วนั้น อาจเนื่องมาจากความซับซ้อนของโครงสร้างการบริหารและการดำเนินธุรกิจ การกำกับดูแลกิจการและการควบคุมภายในโดยคณะกรรมการบริษัทจึงอาจมีข้อบกพร่องหรือกล่าวคือมีความเป็นไปได้ยากในการตรวจสอบกระบวนการหรือธุรกรรมจำนวนมากของบริษัท ดังนั้นจึงอาจเกิดเป็นช่องโหว่ให้เกิดการทุจริตขึ้นได้ ในทางตรงกันข้ามกลับพบว่า อายุของกิจการมีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ -0.140 ($p = 0.041$) โดยกิจการที่ดำเนินการมานานนั้นอาจมองถึงความเสี่ยงในการเสื่อมเสียชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของบริษัท ประกอบกับประสบการณ์อันยาวนานนี้ อาจมีการพัฒนาระบบการควบคุมภายในมาอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้มีการกำกับดูแลกิจการที่มีความเข้มแข็งกว่าเมื่อเทียบกับบริษัทที่ดำเนินการมาเพียงไม่กี่ปี ดังนั้นจึงมีโอกาสในการทุจริตทางบัญชีจึงลดลง อย่างไรก็ตามผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความเสี่ยงหรือสัดส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นกับโอกาสในการเกิดการทุจริตทางบัญชี

5. สรุป

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะของผู้บริหาร คณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ และคุณภาพงานสอบบัญชี ที่มีต่อการทุจริตทางบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นบริษัทที่มีข่าวการกล่าวโทษการทุจริตทางบัญชีบนเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2552–2567 ซึ่งมีจำนวน 61 ชุดข้อมูล (Firm-Year) ทั้งนี้ในการศึกษาได้มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบ โดยการจับคู่กลุ่มตัวอย่างเดียวกับบริษัทที่ไม่มีข่าวการทุจริตทางบัญชีในช่วงเดียวกัน และพิจารณาคัดเลือกภายใต้ 2 หลักเกณฑ์คือ เป็นบริษัทอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกันและมีขนาดบริษัทใกล้เคียงกันกับบริษัทที่มีการทุจริตทางบัญชี จึงมีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีการทุจริตทางบัญชี จำนวน 61 ชุดข้อมูล (Firm-Year) กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 122 ชุดข้อมูล

ผลการศึกษายืนยันได้ว่า คุณลักษณะบางประการของผู้บริหาร คณะกรรมการ คณะกรรมการตรวจสอบ และคุณภาพงานสอบบัญชียุคนั้นมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการทุจริตทางบัญชี โดยในส่วนของผู้บริหารผลการศึกษายืนยันได้ว่า ผู้บริหารอายุมากและมีระดับการศึกษาสูงจะมีโอกาสที่จะทำการทุจริตทางบัญชีน้อยลง โดยมีเหตุผลเนื่องมาจากความสามารถรับมือกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น อันอาจทำให้เสียชื่อเสียง หรือกระทบถึงความมิตทางกฎหมาย อีกทั้งเมื่อผู้บริหารสำเร็จการศึกษาในระดับสูง (ปริญญาโทขึ้นไป) นั้น ย่อมมีความรู้ความสามารถมากในการบริหารและวางแผนเชิงกลยุทธ์ดี จึงลดทอนโอกาสในการทุจริตลงได้ (Troy et al., 2011) อย่างไรก็ตามสำหรับปัจจัยค่าตอบแทนของผู้บริหารยังคงเป็นแรงจูงใจให้ผู้บริหารทำการทุจริตได้ โดยนอกเหนือจากการกำหนดค่าตอบแทนโดยการให้สิทธิ์ซื้อหุ้นแล้วนั้น ค่าตอบแทนในรูปแบบตัวเงินยังมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการทุจริตอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน ดังนั้นแล้วจึงสามารถสะท้อนได้ว่ากลไกการกำกับดูแลกิจการนั้นยังคงจำเป็นสำหรับกิจการเพื่อป้องกันการฉวยผลประโยชน์ส่วนตัวของผู้บริหาร

กลไกการกำกับดูแลสำคัญประการหนึ่งที่สามารถลดทอนโอกาสในการทุจริตทางบัญชีได้คือ สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระ โดยผลการศึกษาสอดคล้องกับหลักฐานในอดีต (Agrawal & Chadha, 2005; Mousavi et al., 2022; Uzun et al., 2004) และข้อกำหนดของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ได้กำหนดให้บริษัทจะต้องมีคณะกรรมการอิสระในสัดส่วนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการบริษัท ซึ่งภายใต้บทบาทของคณะกรรมการอิสระนั้น

เป็นส่วนหนึ่งในการสะท้อนถึงประสิทธิภาพในการตรวจสอบ พัฒนาระบบการควบคุมภายใน รวมถึงก่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจต่อผู้บริหารได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้อีกปัจจัยหนึ่งอันมีอิทธิพลต่อการทุจริตทางบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ คือ ความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการบริษัท โดยความถี่ดังกล่าวอาจมิได้สะท้อนถึงประสิทธิภาพของการกำกับดูแล หากแต่อาจมีวาระอื่นอันเกี่ยวข้องกับปัญหาทางการเงินและความต้องการในการบิดเบือนข้อมูลทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากคณะกรรมการขาดความเป็นอิสระด้วยแล้วอัน อาจมีความร่วมมือกันกับกลุ่มผู้บริหารในการทำการทุจริตเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากข่าวการกล่าวโทษของ ก.ล.ต. เกี่ยวกับการทุจริตทางบัญชี ที่โดยส่วนใหญ่แล้วเกิดจากความร่วมมือกันระหว่างคณะกรรมการและผู้บริหาร หากคณะกรรมการละเลยบทบาทสำคัญในฐานะตัวแทนผู้ถือหุ้นในการถ่วงดุลอำนาจกับฝ่ายบริหาร ย่อมนำไปสู่ความเสียหายร้ายแรงต่อทั้งบริษัทและผู้ถือหุ้นในที่สุด

ในอีกข้อกำหนดหนึ่งของ ก.ล.ต. คือ การกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จะต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ จากการศึกษายืนยันได้ถึงคุณลักษณะของกรรมการตรวจสอบอันสามารถลดโอกาสในการทุจริตทางบัญชีได้คือ จำนวนและวาระในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการตรวจสอบ โดยหากบริษัทยังมีจำนวนของคณะกรรมการตรวจสอบสูงและมีวาระดำรงตำแหน่งยาวนานจะทำให้มีโอกาสในการเกิดการทุจริตทางบัญชีลดลงได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจมีเหตุผลเนื่องมาจากความหลากหลายทางความรู้ และการสั่งสมประสบการณ์ของกลุ่มคณะกรรมการตรวจสอบ เมื่อรวมเข้าด้วยกันแล้วทำให้สามารถประเมินถึงความเสี่ยง พัฒนากลไกการตรวจสอบและการควบคุมภายใน จึงสามารถปิดช่องโหว่และลดการทุจริตได้ (Brazel, 2018; Wilbanks et al., 2017) อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ทางบัญชีและการเงิน กลับส่งผลให้มีโอกาสเกิดการทุจริตมากขึ้น โดยมีหลักฐานในอดีตชี้ให้เห็นว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ทางบัญชีและการเงิน มีการพึ่งพาและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีและประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงิน ซึ่งนำมาสู่ความหละหลวมในการปฏิบัติหน้าที่ของตนในบางประการ จึงอาจเกิดการฉกฉวยโอกาสของผู้บริหารในทุจริตได้ (Wilbanks et al., 2024) ซึ่งในภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบต่าง ๆ มีความขัดแย้งกับทฤษฎีตัวแทน เช่น การดำรงตำแหน่งยาวนานซึ่งอาจทำให้ขาดความเป็นอิสระ ส่งผลทำให้ไม่เกิดการทุจริต และการที่มีสัดส่วนคณะกรรมการที่มีความรู้ด้านบัญชีการเงินมากขึ้น กลับส่งผลต่อการเกิดการทุจริต ผลของความสัมพันธ์ทั้งสองตัวแปรนี้ อาจแสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกันในระบบการทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบได้ เช่น ประเด็นการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบ ประสิทธิภาพการทำงาน ความเชี่ยวชาญ ทักษะคิดต่อความเสี่ยงและการทุจริต ความสัมพันธ์ส่วนตัว

นอกเหนือจากกลไกการกำกับดูแลกิจการแล้ว อีกส่วนหนึ่งอันมีอิทธิพลต่อการทุจริตทางบัญชีคือ คุณภาพของงานสอบบัญชี ผลการศึกษาที่ยังคงยืนยันถึงประสิทธิภาพในการตรวจสอบของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG 4) โดยมีความพร้อมในเรื่องของทรัพยากร ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของสำนักงานนั้น ส่งผลให้มีการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง อันทำให้มีโอกาสเกิดการทุจริตลดลงอย่างมีนัยสำคัญ (Basu et al., 2001; Yousefi Nejad et al., 2024; Chaiwong, et al., 2022) ในทางตรงกันข้ามปัจจัยค่าธรรมเนียมการสอบกลับสะท้อนถึงโอกาสของการทุจริตทางบัญชีที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเกิดได้จากเหตุผลสองส่วนด้วยกันคือ ด้านหนึ่งค่าธรรมเนียมที่สูงนั้น เป็นผลมาจากความการประเมินความเสี่ยงซึ่งรวมถึงความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต และความซับซ้อนของงานตรวจสอบ โดยผู้สอบบัญชีเองจึงจะต้องใช้ทรัพยากรสูงในการคงไว้ซึ่งประสิทธิภาพของงานตรวจสอบ (Brazel, 2018; Kaituko et al., 2023) ในอีกด้านหนึ่งบริษัทอาจมีความยินดีในการจ่ายค่าตอบแทนสูงให้กับผู้ตรวจสอบบัญชีที่ไม่มีความเชี่ยวชาญหรือ

รวมขอมในการตรวจจับการทุจริตเมื่อได้รับค่าธรรมเนียมที่สูง (Yousefi Nejad et al., 2024) ดังนั้นผลการศึกษาจึงเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่าค่าธรรมเนียมที่สูงนั้นเป็นสัญญาณของความเสี่ยงในการทุจริต

ผลการศึกษาเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์อันแสดงให้เห็นถึงการทุจริตทางบัญชีที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหลังจากการมีหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลกิจการในประเทศไทย โดยผู้อ่านสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงินและความยั่งยืนของธุรกิจ รวมถึงพิจารณาผลกระทบจากการกำกับดูแลกิจการที่อาจมีส่วนในการลดระดับการทุจริตทางบัญชีอันนำมาซึ่งประโยชน์ในการตัดสินใจ รวมถึงผู้ถือหุ้นสามารถใช้เป็นข้อมูลตั้งต้นในการพิจารณาคุณสมบัติของตัวแทน ทั้งในกลุ่มของคณะกรรมการบริษัท ผู้บริหาร ตลอดจนผู้สอบบัญชี ที่มีความเหมาะสมกับกิจการอันจะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเป็นอิสระและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจและเกิดกลไกการกำกับดูแลกิจการที่ดี ในส่วนของนักลงทุน สามารถใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุน โดยพิจารณาเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับกลไกการกำกับดูแลกิจการ ที่มีอิทธิพลต่อการทุจริตทางบัญชี ซึ่งส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงิน นอกเหนือจากนั้นแล้ว หน่วยงานกำกับดูแลบริษัทจดทะเบียน ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลถึงลักษณะของการทุจริตทางบัญชีที่เกิดขึ้น โดยอาจสามารถพัฒนากลไกการกำกับดูแลกิจการที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับสภาวะการณที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน และนักผู้สนใจศึกษาหรือนักวิจัย สามารถใช้เป็นข้อมูลตั้งต้น เพื่อต่อยอดการวิจัยเชิงลึกต่อไปในอนาคต

REFERENCES

- Abdillah, M. R., Mardijuwono, A. W., & Habiburrochman, H. (2019). The effect of company characteristics and auditor characteristics to audit report lag. *Asian Journal of Accounting Research*, 4(1), 129–144.
- Aghaei Chadegani, A. (2011). Review of studies on audit quality. Available at SSRN 2227359.
- Agrawal, A., & Chadha, S. (2005). Corporate governance and accounting scandals. *The Journal of Law and Economics*, 48(2), 371–406.
- Alhmood, M. A., Shaari, H., & Al-dhamari, R. (2020). CEO characteristics and real earnings management in Jordan. *International Journal of Financial Research*, 11(4), 255–266.
- Association of Certified Examiners. (2024). Report to the Nations (2024) Global Study on Occupational Fraud and Abuse. Retrieved from <https://www.acfe.com/report-to-the-nations/2024/>
- Awolowo, I., Garrow, N., Clark, M., & Chan, D. (2018). Accounting scandals: Beyond corporate governance. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 14(8), 399–407.
- Basu, S., Hwang, L.-S., & Jan, C.-L. (2001). Differences in conservatism between big eight and non-big eight auditors. Available at SSRN 2428836.
- Beasley, S., Carcello, J., Hermanson, D., & Neal, T. (2010). Fraudulent Financial Reporting: 1997–2007: An Analysis of US Public Companies. *Durham, NC: The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO)*.
- Bhavani, G., & Amponsah, C. T. (2017). M-Score and Z-Score for detection of accounting fraud. *Accountancy Business and the Public Interest*, 1(1), 68–86.

- Brazel, J. F. (2018). Do auditors and audit committees lower fraud risk by constraining inconsistencies between financial and nonfinancial measures?. *Current Issues in Auditing*, 12(2), 7–15.
- Chaiwong, D., Saramath, P., & Tansunpong, S. (2022). The Effect of Audit Quality on the Relationship between Internal Control and Financial Reporting Quality of Listed Companies on the Stock Exchange of Thailand. *Journal of Business Administration Meajo University*, 4(2), 85–108.
- Cheung, K. Y., & Adelopo, I. (2022). Audit committee financial expertise, accrual, and real earnings management. *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 33(3), 102–118.
- Deekaew, S. (2017). Relationship between board characteristics and earnings management of companies listed on The Stock Exchange of Thailand [Master's thesis, Chiang Mai University]. CmuDC. <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:124903>
- Dwiyanti, K. T., & Astriena, M. (2018). Pengaruh kepemilikan keluarga dan karakteristik komite audit terhadap manajemen laba. *Jurnal Riset Akuntansi dan Bisnis Airlangga*, 3(2), 447–469.
- Ebaid, I. E.-S. (2023). Board characteristics and the likelihood of financial statements fraud: Empirical evidence from an emerging market. *Future Business Journal*, 9(1), 47.
- Fama, E. F., & Jensen, M. C. (1983). Separation of ownership and control. *The journal of law and Economics*, 26(2), 301–325.
- Feng, M., Ge, W., Luo, S., & Shevlin, T. (2011). Why do CFOs become involved in material accounting manipulations? *Journal of Accounting and Economics*, 51(1–2), 21–36.
- Gavious, I., Segev, E., & Yosef, R. (2012). Female directors and earnings management in high-technology firms. *Pacific Accounting Review*, 24(1), 4–32.
- Ghafran, C., & O'Sullivan, N. (2013). The governance role of audit committees: Reviewing a decade of evidence. *International Journal of Management Reviews*, 15(4), 381–407.
- Hair, J. F., William, C., Babin, B. J., & Anderson, R.E. (2014). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Upper Saddle River: Pearson New International Edition
- Huang, H.-W., & Thiruvadi, S. (2010). Audit committee characteristics and corporate fraud. *International Journal of Public Information Systems*, 6(1).
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of financial economics*, 3(4), 305–360.
- Kaituko, L. E., Githaiga, P. N., & Chelogoi, S. K. (2023). Board structure and the likelihood of financial statement fraud. Does audit fee matter? Evidence from manufacturing firms in the East Africa community. *Cogent business & management*, 10(2), 2218175.
- Kamarudin, K. A., Ismail, W. A. W., & Alwi, M. (2014). The effects of audit committee attributes on fraudulent financial reporting. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 10(5), 507–514.

- Khunkaew, R. (2022). Executives' Compensation, Managerial Power, and Earning Management: A Case Study of Thai Firm Listed in the Stock Exchange of Thailand (SET). *Journal of Accounting Profession*, 18(60), 86–114.
- Khunkaew, R., & Qingxiang, Y. (2019). The Characteristics Of Top Management And Firm'S Earnings Management: The Evidence Form Thailand. *Copernican Journal of Finance & Accounting*, 8(3), 49–74.
- Khunkaew, R., & Suttipun, M. (2023). The Association between Audit Committee Characteristics and Earnings Quality: The Case of Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle (IMT-GT). *Journal of Accounting Profession*, 19(61), 5–34.
- Kusumosari, L., & Rahardjo, S. N. (2023). Audit committee effectiveness as fraud prevention mechanisms. *Jurnal Riset Akuntansi dan Bisnis Airlangga*, 8(2), 1602–1623.
- Longtunman. (8 June 2023). Summary of corruption in STARK Company, damages 50 billion baht. Retrieved from <https://www.longtunman.com/45717>
- Martinez, A. L., & Moraes, A. D. J. (2017). RELATIONSHIP BETWEEN AUDITORS'FEES AND EARNINGS MANAGEMENT. *Revista de Administração de Empresas*, 57, 148–157.
- Marzuki, M. M., Haji-Abdullah, N. M., Othman, R., Abdul Wahab, E. A., & Harymawan, I. (2019). Audit committee characteristics, board diversity, and fraudulent financial reporting in Malaysia. *Asian Academy of Management Journal*, 24(2), 143–167.
- Meechana, J., Petchchedchoo, P., Kumsuprom, S., & Panmanee, P. (2024). The Association Accrual-Based Earnings Management on CEO and CFO Attribute: Thai Listed Companies. *Rajapark Journal*, 18(61), 267–284.
- Mousavi, M., Zimon, G., Salehi, M., & Stepnicka, N. (2022). The effect of corporate governance structure on fraud and money laundering. *Risks*, 10(9), 1–25.
- Nimpi, P., & Jantarakolica, T. (2021). Audit Quality and Real Earnings Management: Evidence from Thailand. *Journal of International Business Innovation & Management*, 2(3), 63–86.
- Nurliasari, K. E., & Achmad, T. (2020). Pengaruh karakteristik komite audit terhadap kecurangan pelaporan keuangan (Studi empiris perusahaan manufaktur yang terdaftar di Bursa Efek Indonesia periode 2015–2017). *Diponegoro Journal of Accounting*, 9(1).
- Nyamumbo, B. K. (2024). Audit Committee Characteristics and Fraudulent Financial Reporting. *Journal of Finance and Accounting*, 8(8), 74–86.
- Pathak, S., Samba, C., & Li, M. (2021). Audit committee diversity and financial restatements. *Journal of Management and Governance*, 25(3), 899–931
- Peni, E., & Vähämaa, S. (2010). Female executives and earnings management. *Managerial Finance*, 36(7), 629–645.

- Phakdee, A., & Srijunpetc, S. (2021). The Impact of Audit Committee Characteristics on Real Earnings Management: Evidence from Listed Companies in The Stock Exchange of Thailand. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal Humanities and Social Sciences*, 41(4), 1–26.
- Pongjitt, W., Jantarakolica, K., & Suwannoi, T. (2023). Corporate Governance and Financial Statement Fraud of the Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand. *Journal of Academic for Public and Private Management*, 5(2), 179–194.
- Puat Nelson, S., & Devi, S. (2013). Audit committee experts and earnings quality. *Corporate Governance: The international journal of business in society*, 13(4), 335–351.
- Samakketkarnpol, S., & Petchchedchoo, P. (2018). The relationship between corporate governance mechanisms and management fraud of the companies listed in the stock exchange of Thailand. *Suthiparithat Journal*, 32(101), 92–109.
- Sangeamklang, P., & Nakprasit. C. (2016). The relationship between corporate governance and audit choice: A case study of listed companies in the stock exchange of Thailand. *NRRU Community Research Journal*, 10(3), 73–85.
- Sharma, V. D., & Iselin, E. R. (2012). The association between audit committee multiple-directorships, tenure, and financial misstatements. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 31(3), 149–175.
- Sitthipongpanich, T., & Polsiri, P. (2012). CEO characteristics and corporate financing in Thailand. *International Research Journal of Finance and Economics*, 102, 56–69.
- Srinidhi, B. I. N., Gul, F. A., & Tsui, J. (2011). Female Directors and Earnings Quality. *Contemporary Accounting Research*, 28(5), 1610–1644.
- Sukeecheep, S., Yarram, S. R., & Farooque, O. A. (2013). Earnings management and board characteristics in Thai listed companies. Paper presented at the International Conference on Business, Economics and Accounting, Bangkok, Thailand.
- The Securities and Exchange Commission of Thailand. (2017). Corporate governance code for listed companies. Retrieved from <https://www.sec.or.th/cgthailand/EN/Pages/CGCODE/CGCODEINDEX.aspx>
- The Securities and Exchange Commission of Thailand. (n.d.). Auditor requirements and financial reporting obligations for listed companies. <https://www.sec.or.th/EN/pages/lawandregulations/auditorfollow.aspx>
- The Stock Exchange of Thailand. (2022). Independent director and audit committee. Retrieved from https://media.set.or.th/set/Documents/2022/Jul/Independent_Director_and_Audit_Committee.pdf
- The Sustainable Capital Market Development. (n.d.). Corporate governance. Retrieved from <https://setsustainability.com/page/corporate-governance>
- The Stock Exchange of Thailand. (2024a). Qualifications to maintain the listing status. Retrieved from <https://www.set.or.th/en/listing/listed-company/simplified-regulations/maintaining-status/qualifications>

- The Stock Exchange of Thailand. (2024b). Periodic disclosure - audited annual financial statements requirement. <https://www.set.or.th/en/listing/listed-company/simplified-regulations/disclosure/periodic-disclosure>
- Troy, C., Smith, K. G., & Domino, M. A. (2011). CEO demographics and accounting fraud: Who is more likely to rationalize illegal acts? *Strategic Organization*, 9(4), 259–282.
- Tutino, M., & Merlo, M. (2019). ACCOUNTING FRAUD: A LITERATURE REVIEW. *Risk Governance & Control: Financial Markets & Institutions*, 9(1). 8–25.
- Uzun, H., Szewczyk, S. H., & Varma, R. (2004). Board composition and corporate fraud. *Financial Analysts Journal*, 60(3), 33–43.
- Wilbanks, R. M. (2014). Audit committee oversight of fraud risk (Doctoral dissertation, Coles College of Business, Kennesaw State University). Dissertations, Theses and Capstone Projects, Paper 601. <https://digitalcommons.kennesaw.edu/etd/601>
- Wilbanks, R. M., Hermanson, D. R., & Sharma, V. D. (2017). Audit committee oversight of fraud risk: The role of social ties, professional ties, and governance characteristics. *Accounting Horizons*, 31(3), 21–38.
- Wilbanks, R. M., Hermanson, D. R., & Sharma, V. D. (2024). The Role of the Audit Committee in Fraud Risk Oversight. *Journal of Forensic and Investigative Accounting*, 16(2), 144–154.
- Xie, B., Davidson III, W. N., & DaDalt, P. J. (2003). Earnings management and corporate governance: the role of the board and the audit committee. *Journal of Corporate Finance*, 9(3), 295–316.
- Yousefi Nejad, M., Sarwar Khan, A., & Othman, J. (2024). A panel data analysis of the effect of audit quality on financial statement fraud. *Asian Journal of Accounting Research*, 9(4), 422–445.

